

NÁRODOPISNÝ
VĚSTNÍK
ČESKOSLOVENSKÝ

N Á R O D O P I S N Ý V Ě S T N Í K
Č E S K O S L O V E N S K Ý

(Bulletin d'ethnographie tchécoslovaque)

I (43)

Vydává
Národopisná společnost československá při ČSAV
Praha 1984

Hlavní redaktor: Antonín Robek

Redakční rada : Bohuslav Beneš,
Stanislav Brouček
Václav Hrníčko
Helena Johnová
Jan Souček
Jaromír Tausch
Josef Vařeka
Vlastimil Vondruška

Obálka : J. Klecker

Adresa redakce : Všešrdova 2, 118 00 Praha 1

O B S A H

Helena Johnová, Antonín Robek	
Úvodem	3

Č L Á N K Y

Stanislav Brouček	
Poznámky k dějinám Národopisné společnosti Česko-slovanské. Nad prvním obdobím NSČ 1891-1914 . . .	7
Vlastimil Vondruška	
Lidová terminologie nářadí k čistění obilí podle údajů dotazníků NSČ (vějačka, čisticí mlýnek, síto)	30
Leoš Šatava	
Nový Malín a tradice volyňských Čechů	41

Z P R Á V Y

Josef Vařeka	
Činnost dopisovatelů NSČ při ČSAV	50
Vlastimil Vondruška	
Dvacet pět let práce s dotazníky NSČ(1958-83) . . .	53
Zprávy o činnosti NSČ v roce 1981 a 1982.	60
Seznam členů a kandidátů NSČ	76
Jubilanti v roce 1984	89

Helena Johnová, Antonín Robek

Úvodem

Národopisný věstník československý byl při svém vzniku časopisem vědeckým. Stal se orgánem mladé vědecké generace, která se snažila o nové pojetí etnografie. Měla představy o tom, že etnografie a folkloristika, jak tehdy říkali národopis, by měla nejen zvědečtět své metody, ale především rozšířit předmět svého studia a zahrnout do něho všechny vrstvy české společnosti té doby. Jednotliví členové tehdejší redakční rady nejednou vystupovali proti zužování objektu etnografie, tedy pojmu lid, ze kterého někteří konzervativci jaksi mlčky vylučovali lid městský, především dělnictvo. Vedle toho měl časopis otevírat vědecké práci okno do širokého světa vědy nejen domácí, ale i zahraniční, měl rozšiřovat úzké hranice oboru a hledat styk s blízkými odbornými disciplinami jako sociologií, kulturní historií, historií a literární vědou. Národopisný věstník čsl. měl být tribunou vědecké práce, tribunou velmi širokou, odpovědnou a potřebnou, měl být zdrojem informací o vědě doma i v zahraničí. Tento úkol také vskutku plnil.

Národopisný věstník, který obnovujeme, nemůže v dnešních podmínkách vědecké práce samozřejmě plnit všechny ty úkoly, které vydavatelé vytýčili při vzniku NVČ. Dnes již existují jiné časopisy i formy publikací, věda pokročila i v rozsahu zpřístupňování nezbytných informa-

cí, zvl. v bibliografiích. Především však etnografie již není snad jen koníčkem několika vyvolených, ale vskutku vědeckou disciplínou, kde pracují vysokoškolsky gradované kádry v mnohem větším rozsahu, než se kdy v minulosti mohlo jen snít. Věda si vytvořila nové specializované disciplíny, specializovaná odvětví, speciální metody, ale i speciální organizaci vědecké práce, kde pracují vedle vědeckých ústavů ČSAV i specializované muzejní ústavy a instituce aplikované etnografie a folkloristiky.

Práce však má etnografie a folkloristika jistá specifika. Stále pracuje v terénu, ke své práci potřebuje neustále velký počet spolupracovníků, dopisovatelů, a denní styk s nimi, potřebuje koordinaci těchto spolupracovníků s vědou a vědy s praxí. Není to samozřejmě cíl specifický pro národopisnou společnost a pro její publikační orgán, ostatně vědeckou organizaci a koordinaci má ve svém cíli i např. Ústav pro etnografii a folkloristiku ČSAV. Ovšem právě v této oblasti chce Národopisný věstník československý napomoci. Je samozřejmé, že při současné specializaci etnografických a folkloristických disciplín zůstává v dosavadních tiskových orgánech jen velmi málo prostoru pro styk s dopisovateli, pro styk se spolupracovníky v terénu. A právě tomuto styku chceme věnovat v Národopisném věstníku čsl. větší prostor. Stejně tak jej chceme otevřít mladé generaci, která by odkaz tradice sborníků měla nejen uchovat, ale i inovovat a rozvíjet. Chceme, aby byl Národopisný věstník naplněn statěmi vysoké odborné úrovně, ale aby zároveň neztratil styk se širokými vrstvami dopisovatelů a informátorů, k nimž by měl také hovořit sdělným jazykem o aktuální a jim blízké problematice.

Snad bychom měli dát do vínku obnovenému Národopisnému věstníku československému přání, aby byl sborníkem

potřebným, čteným, a aby tak co nejvíce napomohl k rozvoji nejen naší disciplíny, ale i celé naší společnosti.

Č L Á N K Y

Stanislav Brouček, ÚEF ČSAV, Praha
Poznámky k dějinám Národopisné společnosti českoslovan-
ské. Nad prvním obdobím NSČ 1891-1914.

I.

O vzniku a působení Národopisné společnosti česko-
slovenské (NSČ) známe sice několik základních údajů, kte-
ré nám umožňují vyjádřit se o jejím významu, avšak sku-
tečné dějiny této instituce jsou zatím utajeny v archí-
vech. Stává se tudíž, že se v naší literatuře objevují
hodnocení ne vždy zcela přesná. Zvláštní hodnocení (i
když na první pohled tato zvláštnost není patrná) najde-
me u J. Horáka^{1/}, podle něhož NSČ za účasti celého národa
zbuďovala Národopisnou výstavu československou (NVČ).
Můžeme si to vyložit tak, že skutečně nejdříve vznikla
NSČ a její členové pak zorganizovali NVČ. V literatuře
se však vyskytuje i opačné tvrzení, že z akce NVČ vzešla
NSČ.

Je proto nasnadě otázka: jde o protichůdnost vznik-
lou náhodně z nepřesnosti, nebo jde naopak (v případě J.
Horáka) o záměr interpretovat pod nějakým úhlem poslání
této společnosti, respektive význam osobností spojených
s počátky této instituce, která usilovala o řízení náro-
dopisné vědy, do níž doba kladla velké naděje? Domnívám
se, že dnes můžeme vysoudit pouze tendence, které lze
seřadit v následujícím pořádku. Generace národopisných
badatelů vstupujících do české vědy na konci 19. století

(Niederle, Tille, Polívka, Zíbrt, Jakubec, Kovář, Matiegka aj.) si uvědomovala potřebu existence centrální národopisné instituce, která by osvojením současné vědecké úrovně i přijetím požadavků českého národního hnutí jednotila dlouhodobý generální výzkum českého etnika. Ostatně poznatky o českém etniku v celém prostoru českých zemí lákaly badatele i laické sběratele již dříve. Tento laický sběratelský proud byl převažující i v 90. letech, v době příprav na NVČ. Jeho převaha byla způsobena mnoha faktory: rozlehlý prostor, který akademičtí pracovníci nemohli zvládnout, účel sběru, jenž byl dán expozicí, absence instituce zvládající úkol jak vědecky tak organizačně, různé zájmy využívající národopisné hnutí.

V 90. letech nastala proto téměř paradoxní situace. Od listopadu 1891 zde byla ona požadovaná centrální instituce NSČ, neboť v té době byly schváleny její stanovy, avšak ani formálně nefungovala. V roce 1893 se konala ustavující schůze NSČ. Společnost začala sice formálně fungovat, ale de facto žádnou předpokládanou činnost nevyvíjela. Národopisná výstava v roce 1895 skončila a vyvstal problém, jak naložit se sebraným materiálem. Nejvhodnější bylo zbudovat již dříve navržené Národopisné muzeum československé (NMČ). Organizace NVČ i NMČ si vyžádala určitý kádr pracovníků. Kádr pracovníků NVČ se z velké části překrýval s kádrem pracovníků NMČ a vůdčím osobnostem obou výborů byly přiděleny funkce v NSČ.

Před NSČ stál hlavní vědecký úkol, jímž byla příprava a organizace národopisné encyklopedie, ale zároveň jako praktická součást národopisného výzkumu i vytvoření NMČ. Brzy se ukázalo, že právě NMČ (získání budovy, zpracování sbírek a jejich rozšiřování, vytvoření knihovny, vydávání publikací, organizační spojení s venkovskými muzei atd.) odčerpává podstatnou část aktivity mnoha pracovníků v národopise. NSČ po celé první období své exist-

tence (které bychom mohli hledat v periodě ohraničené na počátku rokem 1891 = schválení stanov, nebo 1893 = ustavující schůze NSČ, nebo 1896 = počátek pravidelné činnosti; a na konci rokem 1914 = upřesnění hlavního vědeckého úkolu NSČ) měla danou vědeckou náplň, národopisnou encyklopedii, která dostala konkrétní podobu v návrzích osnov od Kováře, Jakubce, Tilla a Chotka, ale realizace byla stále oddalována. Důvody se hledaly ve finanční stránce, v nedostatku školených pracovníků, v nutnosti řešit jiné naléhavější úkoly a v dalších objektivních překážkách, v nichž se skrýval jeden důležitý moment, který bychom mohli označit jako neujasněné postavení některých českých institucí, zabývajících se národopisem, jejich hierarchie a vzájemný vztah. Byla to především nově vzniklá Česká akademie (zal. 1890 z peněžního daru arch. J.Hlávky), Národní muzeum, Společnost přátel starožitností českých a NSČ. Shrme-li tento úvodní přehled a vrátíme-li se ke konstataci J.Horáka, dostaneme se blíže k odpovědi na zadanou otázku, proč Horák, pozdější dlouhodobý předseda NSČ, ztotožňuje personální obsazení NSČ (tj. Kováře, Niederla, Hostinského, Polívku atd.) s institucí, která se jen krok za krokem hledala a vyvíjela a v prvních letech své existence fungovala víceméně formálně. Zdá se, že NSČ byla z mnoha důvodů spíše než institucí určitým záložním sdružením předních národopisných pracovníků, kteří se ke společné národopisné práci kontaktovali dříve před vznikem NSČ a později se angažovali i v jiných institucích, kde usilovali o prosazení národopisu.

II.

NSČ nebyla jedinou institucí snažící se o studium českého etnika. Měla své předchůdce a současníky. Vstoupovala do života v době, kdy požadavky moderního seriózního vědeckého výzkumu a jejich populární využití k ideovému sjednocování buržoazního národního hnutí znamenaly pro každý konkrétní záměr zachytit stav české národnosti velkou zátěž odbornou, finanční i politickou. Proto se v prvních plánech NSČ (konkrétně Kovářově) objevuje ujištění, že podobný výzkum nechce NSČ monopolizovat a že přijme jiné instituce ke spolupráci. Vedle České akademie, do níž byly kladeny naděje především v souvislosti s finančním zabezpečením, se počítalo se zatím neujasněnou prací Společnosti přátel starožitností českých (SPSČ).

Existence SPSČ se datuje od ustavující schůze koncem roku 1888. Národopisní pracovníci v ní sice netvořili většinu, ale národopisná práce měla mít v programu této společnosti své pevné místo. Krátce po založení vznikaly pracovní odbory. V odboru pravěké archeologie pracovali Píč, Buchtela i Niederle. Zakládaly se odbory další, z pomocných věd historických, a v létě 1890 byl zřízen i odbor prstonárodní poezie a lidového umění, v němž působili K.V.Adámek, A.Náhlovský, P.Socháň, F.Pátek a další. Všichni členové nově vzniklého odboru měli určité zkušenosti se sběrem národopisného materiálu, ovšem jeho vědecké zpracování a využití nebylo ujasněno. Největší naději na pracovní úspěch měl archeologický odbor. Odboru prstonárodní poezie a lidového umění chyběly osobnosti z české vědy. L.Niederle, který brzo poznal poměry ve SPSČ, navrhl proto příteli V. Tillemu a dalším svým vrstevníkům, aby se společně prosadili v odboru prstonárodní poezie a získali i vliv ve vedení společnosti. Po počátečních pochybnostech V.

Tilla o významu SPSČ pro rozvoj české vědy (který získal, jak vyplývá z korespondence V.Tilla, od T.G. Masaryka) se mladá generace vědeckých pracovníků odhodlala k plnému angažování ve SPSČ.

Poměry v české společnosti na zlomu 80. a 90. let přivedly do pohybu i společenskou vědu, jejichž problematika stavěla na pořad dne naléhavější úkoly. V národopisném dění po Jubilejní výstavě v roce 1891 přišel nový impuls v podobě plánu velké národopisné výstavy. Návrh předložil veřejnosti v létě 1891 F.A.Šubert, ředitel Národního divadla a blízký Riegrův spolupracovník ve staročeské straně. Návrh vzbudil velký ohlas. V jednom z mnoha dopisů, které Šubert obdržel, byl i návrh dr. Tomáše Černého a prof. Adolfa Černého na založení vědeckého národopisného spolku. Krátce nato se sešli "přátelé národopisu" ve velké zasedací síni staroměstské radnice v Praze, kde schválili rezoluci, v níž se poprvé oficiálně hovořilo o NSČ:

"1. Roku 1893 budiž provedena v Praze národopisná výstava československá; všechny přípravné práce se vznášejí na výbor, jenž k tomuto účelu se zvolí.

2. Z předmětů výstavy založí se národopisné muzeum československé.

3. Sbírky výstavy a muzea sloužití budou za podklad k vydání encyklopedie československé.

4. Ku všem těmto pracím zřídí se národopisná společnost československá. Přípravnému výboru se ukládá, aby pro ni vypracoval stanovy a vymohl jim úředního schválení. Jakmile se ustaví národopisná společnost, přejde na ni hlavní vedení prací od přípravného komitétu prozatímně konaných, jakož i péče o provedení muzea a vydání encyklopedie²".

Počáteční přípravy na NVČ a na další úkoly národopisného hnutí pomohly odsunout národopisné plány SPSČ.

Zíbrt z této společnosti vystoupil dokonce v momentu, kdy se zde začal připravovat Sborník, jehož druhý díl měl být věnovaný národopisu. Postupně ztrácel víru v úspěšnou práci v této společnosti i Niederle³. Trojice realistů Polívka, Tille a Kovář sice ještě nějaký čas usilovala o to, aby se v národopisném odboru vytvořily všechny podmínky pro vydání národopisného sborníku, ovšem vznik prozatímního a později hlavního výboru NVČ přesunul jejich zájem směrem k výstavě. Všichni se stali členy výstavních výborů. Záměry zakladatelů SPŠČ se počátkem 90. let značně ztenčily a společnost nestačila organizovat vlastivědnou práci, tak jak si to představoval např. K.V.Adámek. Společnost se dala cestou záchrany a zákonné ochrany kulturních a historických památek v českých zemích.

S jakou vážností a zaujetím se chopili pražští organizátoři Šubertových návrhů na národopisnou výstavu, muzeum, encyklopedii a konečně i NSČ svědčí krátká doba, v níž proběhla základní jednání (od 7. do 28. července 1891). Pro vývoj NSČ má důležitý význam první schůze přípravného výboru NVČ 5. srpna 1891. Její význam spočívá v tom, že se ukázaly dva základní interesy na národopisném hnutí. Jednalo se o to, zda všechny body rezoluce z 28. července budou uváděny do života zároveň, nebo zda se veškerá práce soustředí na výstavní podnik. Zástupci pražské městské rady a podnikatelských kruhů prosazovali pouze výstavu. Naproti tomu mladé vědce (především Kováře a Niederla) lákala možnost využít vrcholícího národopisného hnutí pro vědeckou organizaci národopisného studia a pokládali za nejdůležitější bod založení národopisné společnosti, jak vyplývala ze zmíněné rezoluce v jejím čtvrtém bodě. Po diskusích došlo nakonec k revizi této rezoluce. Prozatímní výbor NVČ přešel v definitivní a tím byl zrušen

závazek nejdříve vytvořit vědeckou společnost, která by řídila další národopisné úkoly. Niederle trval na tom, aby se záměr vědecké společnosti neodsouval na pozdější dobu a navrhoval založení národopisné společnosti fungující odděleně od zvoleného hlavního výstavního výboru s úkolem vydávat národopisné studie. Počáteční jednání o NSČ skončilo tedy kompromisem, který předznamenal pozdější vývoj NSČ. Na této schůzi byl sice uznán význam NSČ, avšak tehdejší hlavní úkol národopisného hnutí, tj. pražskou výstavu, společnost řešit neměla.

Niederle i za těchto okolností vypracoval stanov y NSČ. Už před tímto jednáním dobře odhadl situaci, když předpokládal, že v národopisném hnutí budou převládat jiné zájmy než vědecké, jak o tom svědčí i dopis Zíbrtovi, jemuž psal: "Připrav, kde co máš podobného programům encyklopedií, výstav a stanovám společností etnografických - musíme do schůze přijít velmi připraveni. Prostuduj vše, jinak své místo platné neuhájíme⁴".

Jeho obavy, jak se ukázalo, byly opodstatněné. V organizaci národopisného studia rozhodovala finanční stránka a otázky prestižní před vědeckými záměry a snahami. Niederle využil všech zkušeností, které získal na studijních cestách po Evropě, k sepsání prvního znění stanov NSČ. Po konzultaci se Zíbrtem, Kovářem a Šubrtem právně text upravil JUDr. J. Podlipný. Dne 7. listopadu 1891 přišlo z policejního ředitelství oznámení, že není námitek a NSČ může být založena. Jenže cesta od schválení stanov ke skutečnému vytvoření NSČ byla značně komplikovaná. Schválené stanov y a nadšení určité skupiny lidí pro práci v NSČ vytvářejí zdání, že nejdůležitější podmínky pro vznik vědecké společnosti byly splněny. Avšak v dalším vývoji zárodku NSČ i celého národopisného hnutí se odráží celkový politický a společenský proces. Národopisné hnutí bylo proklamováno jako

hnutí celého národa, všech tříd a vrstev, reprezentující národní jednotu. V tomto základním pojetí nacionalismu nakonec utonuly diskuse o předmětu národopisného výzkumu, poněvadž šlo o hnutí, o společenskou národní aktivitu. Prosazení tohoto hnutí a této aktivity nebylo ve státně politickém uspořádání Předlitavska snadné. Bylo třeba zabezpečit organizaci sběru přes obecní samosprávu, získat souhlas od vládních orgánů, zajistit subvence, takže snaha o založení NSČ musela ustoupit jiným požadavkům národopisného hnutí, jehož součástí, a to součástí co neaktivnější, chtěli být i mladí vědeckí pracovníci.

Přes politicky vypjatou situaci počátku 90. let dosáhla myšlenka národopisné výstavy na venkově značného ohlasu. Na mnohých místech probíhaly národopisné výstavy, pořádaly se národopisné sjezdy a slavnosti. Ukázalo se také, že podstatným znakem vyvolaného národopisného hnutí je živelnost, že chybí přesné ideové ujasnění a že se hnutí dostává do vleku protivídeňské a protiněmecké rezistence s hesly, která vyzývají k okázalé reprezentaci. Původní aspirace národopisného hnutí na sjednocování národní fronty se měnily ve vyvolávání dřívějších obrozeneckých národně uvědomovacích nálad. Venkov s nadšením sbíral národopisný materiál, pražský hlavní výbor bojoval o subvence a povolení výstavy, jejíž uskutečnění se vzdalovalo, a to především v roce 1893, kdy se v Rakousko-Uhersku vyhrotila politická krize. Připravovaný celonárodní národopisný sjezd, který měl vyjasnit poslání hnutí, byl plánován na 28. září 1893. Nad Prahou a okolím byl od 13. září vyhlášen výjimečný stav, omezující shromažďovací právo. Omezení se vztahovalo na korporace, které neměly schválené stanov. Nastalo nebezpečí, že hlavní výbor výstavy, scházející se bez úředně schválených stanov, nebude moci

svolat připravovaný národopisný sjezd. V tomto okamžiku bylo využito toho, že stanovy NSČ byly schváleny již před dvěma léty. Hlavní výbor národopisné výstavy vložil program národopisného sjezdu do ustavující schůze NSČ s původně plánovaným datem 28. září 1893.

Před pražským národopisným sjezdem se konal národopisný sjezd v Hlinsku⁵, svolaný na podnět poslance K. Adámka, který byl znám častými projevy v českém sněmu na obranu české kulturní politiky, v níž v této době hrála důležitou roli NVČ a prosazování zákonné ochrany kulturních památek. Adámek v rezoluci hlineckého sjezdu (srpen 1893) navrhoval, aby se konečně přistoupilo k soustavnému sbírání a doplňování národopisného materiálu. Požadoval neprodlené založení vědecké národopisné společnosti a zároveň muzea, kde by se sebraný materiál soustřeďoval. Návrhy hlavní výbor sice uznal, avšak důsledně centralizovat národopisný výzkum "pro vědecké seznání fyzických a duševních vlastností lidu a národa českého v celém jeho životě" se stále nedařilo.

Národopisný sjezd jednal 28. září 1893 v Praze zároveň o NVČ, NSČ a NMČ. Stal se ustavující schůzí NSČ. Za předsedu společnosti byl nejprve navrhován spisovatel A. Jirásek, který funkci nepřijal. Prvními funkcionáři se stali: prof. dr. J. Reinsberg, předseda, I. Wurm, místopředseda, V. J. Dušek, jednatel, J. Herain, správce sbírek, H. Máchal, zapisovatel, J. Jakubec, knihovník, J. Matiegka, pokladník.

O založení muzea se měla postarat NSČ společně s hlavním výborem NVČ. Kompetence obou výborů nebyla ujasněna. Na jedné straně se uznávaly požadavky vznesené K. Adámkem a na druhé straně působila potřeba dovést hlavní úkol (výstavu) do úspěšného konce. Z hlediska organizace i politické situace to vyžadovalo značnou

energii. Východisko bylo nalezeno v tom, že pro národopisnou práci budou vedle sebe působit dva nezávislé výbory - výbor NVČ a NSČ. Výhoda tohoto rozdělení byla spatřována v tom, že NSČ bude nadále v záloze pro případ úředního rozpuštění výstavních výborů a bude moci soustřeďovat kádr národopisných pracovníků pro vědecké národopisné dílo. V průběhu zimních měsíců 1893/94 se objevily další návrhy hledající poslání NSČ. E.Kovář doporučoval, aby se NSČ zabývala vědeckým dohledem nad výstavou. Valná hromada NSČ (únor 1894) přinesla částečné ujasnění v organizační struktuře. Předsedou NSČ se stal O.Hostinský a krátce po jeho zvolení vyčlenila NSČ vědecké sekce:

1. Pro antropologii, demografii, statistiku a geografii (předseda Woldřich, jednatel Niederle)
2. Pro jazyk, slovesnost a bibliografii (předseda Zubatý, jednatel Jakubec)
3. Pro psychologii a sociologii (zatím bez předsedy, jednatel Panýrek)
4. Pro umění výtvarná, pro hudbu, tance a pro umělecký průmysl (předseda Zeyer, jednatel Herain).

Ke konkrétní domluvě mezi výbory NVČ a NSČ došlo na společné schůzi 1. března 1894. Domluva obsahovala tyto hlavní body:⁶ o vzájemném zastoupení v obou výborech, o společném spravování NMČ, o zajištění výstavy národopisnou společností, dojde-li k rozpuštění výstavních výborů.

Pružnější a rychlejší než sjezdová jednání a usnesení výborů byla jako už v několika předešlých případech aktivita F.A.Šuberta. Zřejmě povzbuzen návrhem K. Adámka na urychlenou přípravu NMČ vyhledával v Praze vhodné prostory pro umístění NMČ. Rozhodovalo se mezi palácem Schwarzenberků a Nosticů. Byl vybrán palác Nos-

ticů Na příkopech a Šubert jménem výboru NVČ žádal v září 1893 majitele této budovy hr.Sylva-Tarouccu a jeho manželku rozenou Nosticovou o propůjčení pro účely NMČ. Nájemní smlouva z listopadu téhož roku umožňovala v několika místnostech zřídit kanceláře NVČ, NMČ i NSČ. Budováním NMČ se mělo zabývat kuratorium (5 zástupců NVČ a 2 NSČ), v němž hlavní funkce převzali: arch. Zeyer předseda, Kovář sekretář a pokladník, Plischke kustod. Vedením jednotlivých odborů muzea byli pověřeni Herain, Šubert, Matiegka a Niederle, o němž byl Šubert přesvědčen, že je po odborné stránce nejvhodnější osobností pro řízení budoucího muzea.

Čtvrtým úkolem národopisného hnutí vedle výstavy, muzea a společnosti byl plán národopisné encyklopedie. Přestože to nebylo jednoznačně stanoveno, předpokládalo se, že tento čtvrtý úkol převezme NSČ. V této fázi se dá hovořit pouze o určitých sondách, které měly ověřit možnosti a zainteresovat některé české instituce, s nimiž se počítalo při realizaci tohoto plánu. Podle informací, které E.Kovář podával K.V.Adámkovi do Hlinska, měla původně národopisnou encyklopedii finančně podpořit Česká akademie. Souborné národopisné dílo nazývá Kovář "sborníkem", který nakonec v akademii nenašel očekávaný ohlas, poněvadž podle jeho zjištění "většina v akademii byla proti výstavě a z menšiny byla převážná část k národopisu lhostejná". Kovář si představoval v roce 1893 národopisné dílo takto: "Úvodem budiž vyprávění zeměpisných poměrů a jejich vlivů na obyvatelstvo po stránce tělesné, duševní, společenské a jeho zaměstnání. Též krátký náčrtek archeologie a historie hodí se do úvodu. Vlastní lidopis obsahoval by pak čtyři veliké oddíly a sice: o tělesných poměrech lidu, o jeho duševní stránce, o jeho poměrech sociálních a jeho mluvě". V oddílu sociálních poměrů se jednalo o

studium dělnictva.⁷

Při financování národopisných sběrů 1894/95 pro výstavu den ze dne vyvstávala naléhavěji otázka převedení dosavadních materiálů získaných pro výstavu (buď přímo od soukromníků nebo prostřednictvím venkovských národopisných odborů) do budoucího národopisného muzea. Šubert postřehl, že zvolením kuratoria muzeum nevznikne, že je třeba nalézt osobnost, která by řídila celou přípravu počínajíc programem a výběrem materiálů. Za nejvhodnějšího kandidáta vytipoval L.Niederla.

Počátkem 1895 dostal Niederle nabídku, aby spravoval budoucí muzeum. Byla to práce náročná nejen z hlediska odborných zkušeností, ale vyžádala si každodenní mnohahodinovou práci. Niederle se o tom vyjádřil v dopise K.V.Adámkovi: "... počátkem t.r. nabídnuto mi bylo správcovství muzea. Nechtěl jsem je dlouho vzít, ale přijal jsem pak, poněvadž jsem viděl, že zde musí být člověk, který se agilně pro muzeum celý věnuje, a to nemohl být jednatel. P.jednatel nemá čas celý den sepisovati v paláci adresy atd., expedovat denně 20-30 listů, jako musím dělat nyní já".⁹

Názorů na uspořádání, vedení a organizační začlenění NMČ bylo mnoho. Promítá se do nich stav české vědecké fronty a jejího názoru na národopis i stav kulturní politiky. Nebylo by účelné zabývat se na tomto místě všemi názory a postoji, upozornujeme pouze na práci L.Niederla, neboť jeho působení v NMČ nevypovídá jen o mimořádných schopnostech mladého badatele, ale též o národopisných pracovnících jako celku, neboť kde bylo nadšení a obětavost tolikrát mnohými prohlašované, když nakonec jednotlivci Niederlových kvalit musel sám třídit, zapisovat, popisovat, korespondovat atd.? Niederle v listopadu 1895 podepsal smlouvu s výkonným výborem NVČ a NSČ o spravování muzea na 3 roky.

Jak se za tu dobu přesvědčil on sám i vedení NSČ, stalo se pořádání NMČ úkolem natolik obtížným, že orientovalo činnost NSČ po ukončení národopisné výstavy převážně k muzejní problematice. V polovině května 1896 bylo NMČ v provizorních prostorách Nostického paláce slavnostně otevřeno. Zároveň v tutéž dobu schválilo ministerstvo vnitra nové stanovy NSČ. Podle těchto stanov mohla NSČ zřizovat své místní odbory i mimo Prahu (v Čechách, na Moravě, ve Slezsku popř. i v ostatních královstvích a zemích na říšské radě zastoupených). Účelem spolku bylo pěstování, podporování a organizování studia "lidu československého". Stanovy podepsali O. Hostinský (předseda NSČ), Ad. Černý (jednatel), E. Kovář (tajemník).

Už v průběhu NVČ (v létě 1895) se objevily hlasy, které předpovídaly, že po uzavření výstavy národopisné hnutí utichne.¹⁰ O to víc se hovořilo o poslání NSČ a úkolech této společnosti. První čtyři body z výše uvedených stanov vlastně zabezpečovala činnost muzea (doplňovalo sbírky a do určité míry organizovalo sběrovou činnost, pečovalo tedy, jak stanovy ukládaly, o zachování a uspořádání národopisného materiálu, ve své náplni mělo i přednášky a výstavy). Sedmým bodem stanov (správa NMČ) splývaly oba spolky (NSČ a NMČ) i organizačně, a to tím, že Rada muzea byla součástí NSČ. Pro samostatnou činnost NSČ zůstávaly úkoly: podporování výzkumů, vydávání spisů a časopisů. Do jaké míry bude působit NSČ a NMČ odděleně a do jaké míry bude NSČ vykonávat samostatnou vědeckou činnost, tj. výzkumy směřující k vydávání národopisné encyklopedie (či Národopisu lidu československého) a vydávání časopisů, to byly otázky na které měla dát odpověď teprve budoucnost. Přední pracovníci NMČ a NSČ (Niederle, Hostinský, Kovář, Černý atd.) z možností, které jim poskytovaly finanční

fondy, přistoupili nejprve k založení dvou národopisných časopisů. Rokem 1897 začal vycházet Národopisný sborník českoslovanský a Věstník Národopisného muzea českoslovanského (který vydávala Rada NMČ, dle stanov podřízená NSČ).

Ať už budeme rozlišovat specifikum činnosti NSČ a NMČ, nebo budeme každý spolek považovat za oficiální menší část neoficiální obce českých národopisců, musíme pro období po roce 1895 nejprve hledat společné úkoly stojící před celým národopisem. Cesta, kterou se měl ubírat vývoj českého národopisu, směřovala ke třem cílům, za nimiž bylo mnoho plánů, programů, organizačních přeskupení atd.). V prvním velkém cíli mělo jít o zopakování výstavního úspěchu z r. 1895 a dokonce s celoslovanským srovnávacím aspektem. Druhý cíl se rovnal národopisnému přehledu českého etnika a ve třetím šlo o univerzitní výchovu nových generací národopisců. Jak napsal K.Chotek¹¹ v roce 1966, ani jeden záměr nedošel do vítězného konce.

Při sledování vývoje NSČ se budeme zabývat především plánem národopisné encyklopedie. Hned v prvním čísle Národopisného sborníku českoslovanského v roce 1897 otiskl E.Kovář svou přednášku pod názvem Národopis a úkoly Národopisné společnosti českoslovanské, v níž podal své detailní představy o národopisné encyklopedii. Srovnáme-li tuto přednášku s původními návrhy, které jsou nám známy z dopisů zaslaných K.V.Adámkovi v roce 1893, zjistíme, že v přednášce zachovává původní záměr a jen studium sociálních poměrů poněkud utlumuje, poněvadž původně samostatné oddíly tomuto studiu věnované (tj. oddíly: o tělesných poměrech, o duševní stránce, o sociálních poměrech a o mluvě) přesouvá do úvodního oddílu (do historického přehledu).

Kovářův rozklad zahrnuje ideový rozbor díla a zdů-

vodnění jednotlivých pasáží národopisné encyklopedie. Úvod dělí do dvou částí: zeměpisné a historické. Historický přehled od prehistorie po současnost sleduje vývoj v politické, sociální a kulturní rovině, přičemž největší důraz klade na sociální a kulturní dějiny. Opírá se o koncepci Lamprechtových *Deutsche Geschichte*, kde jsou dějiny národností položeny za základ sociálních dějin. Avšak pro české dějiny vidí jádro výkladu národnostního vývoje v sociálních dějinách. Takto postaveným úvodem vytváří východisko pro vlastní národopisný oddíl, kde chce uplatňovat třídní sociální pohled. Ve zmíněné přednášce doslova říká: "Při rozdělení třídním zejména na důležitý rozdíl narážíme, na rozdíl mezi národem a lidem, který v moderním pěstění národopisu a lidopisu hraje velikou roli a jímž proto badatelé často na úvodním místě se zabývají. Také u nás se téma toto přetřásá. Rozdíl mezi národem a lidem je sociální. Tento rozdíl se historicky vyvinul, vyvíjí se a bude se vyvíjet. Následkem toho je tento rozdíl nestálý a neurčitý. Není pravda, že nyní je ostřejší než dříve. U nás právě nyní se všechny vrstvy spíše sblížují, celý národ se stává lidovějším, jenže lid přitom ztrácí na podstatě".

Podle Kováře nebylo původně rozdílu mezi národem a lidem. Časem se jednotlivé vrstvy odštěpily nabytím různých výsad, zaměstnáním, vzděláním, atd. Lid zůstal jádrem národa. A odtud pramení několikrát Kovářem prozrazovaná zásada terminologicky oddělovat národopis a lidopis, k čemuž dodává své "třídní" hledisko: je-li důležité studovat národopis, je třeba nejprve studovat lidopis. Lidopis je tedy nejdůležitější částí národopisu, je jeho základem.

Lidopis v pojetí Kovářově má tuto osnovu: antropologie (tělesná a psychická), lidové umění, obydlí a za-

řízení domácnosti, popis každodenního života, rodinný život, sousedské vztahy, zvyky a obyčeje, strava, zaměstnání lidu (rolnictví, lesnictví, lovectví, rybářství, plavectví, domácí průmysl, obchod). Kovář v této osnově vysvětluje svou představu o studiu psychické antropologie a folkloristiky (i když termínu folkloristika nepoužívá, hovoří o studiu folklóru jako hlavním způsobu práce národopisců). Podle něho tyto oba lidopisné oddíly studují folklór. Psychická antropologie usiluje o poznání psychických vlastností lidu, jeho citovou a snahovou stránku "jeho soustrast, závist, zbožnost, žal, humor, vznětlivost, vášně (karban, pračky), jeho hašteření, jeho náklonnost soudit se, jeho veškeré mravní i nemravní jednání". "Folkloristika" se pak podle Kováře zabývá konkrétními vědomostmi a názory lidu o přírodě, o počasí, o zvířectvu, rostlinstvu, nerostech, o úrodnosti, dále jeho vědomostmi zeměpisnými a dějepisnými, jeho počtářstvím, jeho názory a zvyky o majetkovém právu, o právu veřejném a rodinném, náboženskými představami a léčitelstvím.

Je nepochybné, že takto pojatá encyklopedie značně přesahovala dosavadní zkušenosti národopisného studia a přesahovala, což si uvědomovali i Kovářovi současníci, zjevně předmět studia. Hledání důvodů, proč navrhoval Kovář encyklopedii takto členěnou a s takovým ideovým záměrem, je zároveň i hledáním přístupu české inteligence k národopisu, a to té části inteligence, která k národopisu přistupovala bez vlastního soustavnějšího studia národopisné látky a především z potřeby uspokojit společenskou objednávku, jíž se národopisná encyklopedie nepochybně stala po Šubertově návrhu r. 1891. Společenská objednávka vyžadovala od národopisné encyklopedie prestižní dílo a Kovář sílu této společenské objednávky dobře postřehl, podobně jako Šubert. Ale na

rozdílný od Šuberta měl značné vědecké zkušenosti, které mu umožnily, aby sestavil návrh encyklopedie, v níž se odrážejí i Kovářovy znalosti současného německého dějepisce. Po vrcholu národopisného hnutí, tj. po ukončení výstavy, tlak na plnění národopisných úkolů přirozeně utíchal a v popředí zůstávalo NMČ, i když se v debatách o encyklopedii na půdě NSČ pokračovalo¹².

Z diskusí vzešel návrh J. Jakubce¹³, který se poměrně značně držel Kovářovy předlohy (obsahoval: literárně-historický obraz národopisu československého, národopis slovanský, území nynějších Čechoslovánů, antropologie lidu československého, osídlení, historie české národnosti, dějiny sociálního vývoje, zaměstnání, kroj, lidové umění, jazyk, lidová literatura, lidová píseň, hudba, tanec, lidová osvěta, zvykosloví, lékařství, právní názory, poměr člověka k člověku, lidová filosofie, české kolonie).

Přípravné práce se úspěšně pohnuly dopředu, nicméně přišel nový návrh V. Tilleho v roce 1905, který Jakubcův návrh upravil do tří samostatných celků (počátky českého národa, náš lid a soustavný popis života lidu)¹⁴. Tilleho návrhy předpokládaly, že vydání české encyklopedie (vlastivědy) bude sbírkou monografií mnoha spolupracovníků. Ovšem záměr NSČ s národopisnou encyklopedií nebyl jediným pokusem o soupis národopisného materiálu.

Podobnou práci plánoval a částečně začal uskutečňovat i lidopisný odbor Archeologické komise při České akademii, ovšem jen pro české království. Referent tohoto odboru Č. Zíbrt sepsal program: "Názvy místní (úřední a odchýlné lidové) a jména obyvatelů, popis obydlí, zařízení domácnosti, pokrmy a nápoje, zaměstnání, kroje a výšivky, lidové ornamenty, styky společenské a rodinné, obyčeje, obřady, slavnosti, písně, rýmovačky,

říkadla, řečnictví lidové, hudby a tance, pověsti a pohádky, legendy, lidová podání, сказky, přísloví, pořekadla a hádanky; dále právní názory a zvyklosti rodinné i obecní, představy kosmologické, názory geografické, lidové léčení, kouzla, čáry a pověry, hry a zábavy a posléze poměry vzdělanostní¹⁵". V roce 1900 byla vydána monografie K.V.Adámka Lid na Hlinecku jako vzor pro další díly "Soupisu lidových památek v království českém". Záměr vycházející z akademie se lišil od Kovářova zadání (NSČ) v tom, že základem soupisu měly být krajské (oblastní, regionální) monografie.

Oba plány s národopisnými soupisy (v NSČ a v akademii) nedocházely k předpokládanému naplnění. Po dvaceti letech od prvních Kovářových úvah došlo mezi NSČ (tehdy přejmenovanou na Společnost Národopisného muzea československého) a akademií k dohodě o novém soupisu. Stalo se tak 15. března 1913 a poté byla zřízena redakce složená ze zástupců akademie i z NSČ. K.Chotek vypracoval Program soupisu národopisného (vydáno 1914), v němž nemělo jít o encyklopedii podle Kovářova návrhu, ale už jen o soupis, který by soustřeďoval to, co už bylo publikováno, a hlavně organizoval sbírání a publikoval výtěžky těchto sběrů. Program národopisného soupisu měl tyto části:

"I. Úvod: rozsah a hranice zvoleného teritoria, charakter jeho po stránce přírodní a historický přehled osídlení.

II. 1. Osada a její poloha. Obydlí a hospodářská stavení s vnějším a vnitřním zařízením. Budovy veřejné, pokud mají pro národopis význam.

2. Obyvatelstvo. Jeho fyzický charakter. Jazyk. Šat. Život v rodině a v obci.

3. Zaměstnání obyvatelstva. Zemědělství. Řemesla

domácí a vesnická, řemesla městská, pro národopis důležitá (hrnčířství, kamnářství). Celkové poměry majetkové.

4. Hygiena, úmrtnost, nemoci. Domácí lékařství. Pohyb obyvatelstva. Vystěhovalectví.

5. Nářečí.

6. Vzdělání. Vliv školy a náboženství. Sektářství. Otázka národnostní.

7. Lidové umění. Písně a tance.

8. Popis zvyků při narození, svatbách, pohřbech. Různé jiné zvyky a obyčeje. Pověry. Hry. Pohádky, hádanky a říkadla.

III. Závěr, jenž by shrnul výsledky celého svazku. Posléze podrobná bibliografie.¹⁶

Důvody, proč Chotek přišel s návrhem zrevidovat dosavadní materiál a pak postupovat od vesnice k vesnici, je třeba hledat ve zkušenostech z NVČ, z pokusů o národopisné monografie a ze styků NMČ s venkovskými muzei. Zde se ukázalo, že přes značné množství sebraného materiálu se vlastně jedná ve většině případů o torza, jejichž již tak omezená vyprávěcí hodnota je ještě více snižována dokumentační nespolehlivostí. Ovšem válečné události záměry NSČ i přes Chotkův konkrétní výzkumný návod na příkladu Širokého Dolu (publikováno v Národopisném věstníku československém v roce 1915) značně zkomplikovaly.

Vraťme se na závěr těchto poznámek nad prvním obdobím NSČ k přehledu práce za léta 1896 - 1914. Zatímni zjišťovaný materiál (výroční zprávy a drobné zprávy publikované v tisku a část archívního fondu NSČ uložené ve fondu NVČ) ukazuje na to, že v prvních letech po NVČ byla prosazována snaha, aby NSČ působila mnohознаčně: ve vědeckých sekcích, v muzeu, publikačně, agi-

tačně v tisku. Uvedla v život zmíněné národopisné časopisy, starala se o rozšíření členstva, založila prostřednictvím MUDr. F. Hamzy v Luži první místní odbor NSČ jako prvopočátek předpokládané sítě NSČ mimo Prahu. Ke konci století se však zájem soustředil především na muzeum. Proto také došlo v roce 1904 k přejmenování společnosti a k přehodnocení její činnosti. Dosavadní Národopisná společnost československá se od roku 1904 jmenovala Společnost Národopisného muzea československého s účelem pěstovat, podporovat a organizovat studium lidu československého. Prostředky, jimiž mělo být tohoto účelu dosaženo, byly stejné jako ve stanových NSČ z roku 1896, pouze s tím rozdílem, že správa NMČ byla dána na první místo. Zároveň se v této době objevují zprávy o finančních těžkostech, které znemožňovaly realizovat všechny plány. Přesto se dařilo úspěšně připravovat muzeum zemědělské retrospektivy¹⁷. Byla zahájena rozsáhlá dotazníková akce o lidovém a domáckém průmyslu, do níž se zapojily zemský výbor, okresní výbory, obchodní komory, české i moravské národní jednoty a živnostenské inspektoráty. Za řízení Matiegky se sbíral materiál o lidovém léčení pro českou vlastivědu i pro srovnávací dílo o lidovém léčitelství, které se vydávalo ve Vídni. Společnost sondovala možnosti dotazníkových akcí k lidovým obyčejům, lidovým stavbám (Niederle, Tille), navazovala styk se zahraničními muzei. Za nejčennější byl považován kontakt s národopisným muzeem v Petrohradě. Pražské národopisné muzeum navštívil v září 1906 známý ruský etnograf Volkov. Jednal zde o zaslání českého materiálu do Petrohradu, kde národopisné muzeum zřizovalo (podle svého programu: národopis všech slovanských národů) české oddělení. Kolekce modelů lidových staveb, zvykosloví, krojů a výšivek sestavoval Niederle.

Průběžně byly doplňovány národopisné sbírky uložené v NMČ a byla rozšiřována knihovna. V roce 1909 došlo k pokusu o vytvoření ústředního lidopisného archívu, který měl obsahovat lístkový inventář lidopisného materiálu všech českých muzeí. Ovšem v následujícím roce citelně postihlo společnost (jako mnohé jiné české kulturní instituce) zrušení zemských subvencí. V případě muzea a společnosti to bylo 9.000 korun ročně (6.000 na NMČ a 3.000 na muzeum zemědělské retrospektivy). Finanční krize donutila národopisnou společnost sáhnout na základní fond, aby udržela chod muzea. Tím se prostředky na výzkum a publikační činnost snížily na minimum. Problémy s hmotným zabezpečením národopisné práce a události první světové války uzavírají počáteční etapu vývoje Národopisné společnosti československé.

P o z n á m k y

- 1 J.Horák, Češskaja etnografija i jejo jevropejskoje značenije. Praha 1946, s.12.
- 2 E.Kovář, Zpráva o dosavadní činnosti výboru NVČ v Praze. Praha 1892, s.3.
- 3 Literární archiv Památníku národního písemnictví (LA PNP), pozůstalost Č.Zíbrta, dopis L.Niederla Č.Zíbrtovi z 30.8.1891.
O pronikání realistů do národopisné práce viz. práce A.Robka: Dějiny české etnografie (Praha 1976) a Osmdesát pět let od vydání prvního čísla Českého lidu (Český lid 63, 1973, s.129 ad.).
- 4 LA PNP, pozůst. Č.Zíbrta, dopis L.Niederla Č.Zíbrtovi z 2.8.1891.
- 5 K.V.Adámek, Okresní národopisná a průmyslová výstava a sjezdy ve Hlinsku konané 1893. Chotěboř 1893.
- 6 Národopisná výstava československá (bez data), s.27-28.
- 7 SÚA, pozůst. K.V.Adámka, kart. 82. dopis E.Kováře K.V.Adámkovi z 30.11.1893.
- 8 Srv. H.Johnová, Vědecký a organizační přínos prof. dr. Lubora Niederla k počátkům Národopisného muzea československého. Časopis Národního muzea 135, 1966, s.113-119.
- 9 SÚA, pozůst. K.V.Adámka, kart. 83, dopis L.Niederla K.V.Adámkovi 11.9.1895.
- 10 Např. B.V.Konečný, K organizaci národopisné. Časopis společnosti přátel starožitností českých 3, 1895, s. 80-82.

- 11 K.Chotek, Význam národopisu ve spolupráci s ostatními vědami historickými. ČL 53, 1966, s.271-293.
- 12 K.Chotek, Úvodní slovo k Moravskému Slovensku, Praha 1918, s. VIII.
- 13 K.Chotek (tamtéž) uvádí, že s novým návrhem encyklopedie přišel Jakubec. Zpráva Rady Společnosti Národopisného muzea československého tvrdí, že program národopisné encyklopedie ve formě české vlastivědy navrhl Niederle.
- 14 Tamtéž a srv. Zprávu Rady Společnosti Národopisného muzea československého za správní rok 1909. Národopisný věstník československý 1, 1906, příloha.
- 15 Tamtéž.
- 16 K.Chotek, Program soupisu národopisného. Praha 1914, s.4.
- 17 Jakubcův program byl otištěn v Národopisném věstníku 1, 1906, s.253-254; zároveň bylo vydáno provolání Českému rolnictvu a leták Co sbíratí pro zemědělské oddělení Národopisného muzea.

Vlastimil Vondruška, NM, Praha

Lidová terminologie nářadí k čistění obilí podle údajů dotazníků NSČ (vějačka, čistící mlýnek, síto).

Výzkum tradičního zemědělství některých oblastí Čech a Moravy má poměrně dlouhou tradici; je však třeba konstatovat, že tento zájem měl obvykle nesoustavný charakter. Většina badatelů se zabývala "atraktivními" etnografickými regiony - Valašskem, Slováckem, Podkrkonoším, Šumavou aj. Šlo jim především o ty územní celky, kde se tzv. "tradiční" způsob hospodaření udržel nejdéle. K tomu, abychom mohli podat soustavnější obraz je však třeba získat materiál, který by bylo možno statisticky či kartograficky vyhodnotit. Chceme-li z vědeckého hlediska analyzovat tradiční zemědělství podrobněji, je naprosto nezbytné vycházet z materiálu pokrývajícího celé sledované území Čech a Moravy. Jedním z výborných heuristických prostředků takové analýzy je výzkum prostřednictvím dotazníků NSČ, jež umožňují soustavněji pokrýt celé území českých zemí. Při studiu tradičního zemědělství využil této možnosti jako první J.Kramařík¹, když sledoval otázku dosoušení obilí na poli, terminologii částí vozu aj.

Novějším pokusem bylo nejprve vydání malého dotazníku, který sledoval terminologii žňového nářadí a postup žňových prací.² Tento malý dotazník potvrdil, že prostřednictvím sítě dopisovatelů NSČ lze získat řadu důležitých údajů k některým otázkám studia tradiční lidové kultury. Proto byl vydán další - podrobnější - dotazník, sledující problematiku terminologie řady tra-

dičního zemědělského nářadí.³

Náš stručný příspěvek sleduje na podkladě tohoto dotazníku problematiku názvosloví nářadí užívaného k čistění obilí po ručním výmlatu cepem v časové periodě zhruba na konci 19. a v 1. polovině 20. století. Část tohoto nářadí (a tedy i jemu odpovídající terminologie) byla ovšem staršího původu a během 2. poloviny 19. století byla již v systému tradičního zemědělství na ústupu. Sféra výmlatu a čistění obilí byla totiž jednou z prvních, kam začala v zemědělství pronikat různá technická zlepšení a nové stroje.⁴ Na přelomu 19. a 20. století existovaly již v řadě obcí mlátičky, např. "vejtrasky" ("vytrasačky"), které obilí nejen mlátily, ale současně i čistily. Ruční čistění se dochovalo jen na některých chudších hospodářstvích v oblastech, kde se technický pokrok prosazoval se zpožděním a déle se udržel tradiční způsob hospodaření.

Po výmlatu cepy zůstávalo obilí na mlatu promíšeno slámou, plevami, zlomky klasů, nečistotou ze země apod. Obilí bylo proto nutno pročistit. Prosívalo se na velkých sítích (zvaných nejčastěji "ouhrabečnice") a pak se čistilo prohazováním do proudu větru (procházejícího např. otevřenými vraty stodoly přes mlat apod.). Proud větru odnášel lehčí nečistoty dále, zatímco těžší zrno kleslo dříve k zemi. Tak se dalo poměrně spolehlivě oddělovat. Dále se ještě prosívalo na menších ručních sítích.

Obilí se do větru prohazovalo buď dřevěnou lopatou s delší násadou (pokud se pracovalo ve stoje) nebo s krátkou násadou (při práci v kleče). Na konci 19. a v 1. polovině 20. století bylo pojmenování této lopaty poměrně nivelizováno, což vycházelo z dlouhého užití daného předmětu v tradiční lidové kultuře, ovlivňující i značné terminologické sjednocení. Kromě těchto tra-

dičních názvů však dotazníky zachytily i pojmenování, která jsou novotvary, jež užil informátor proto, že již neznal místní "tradiční" název, neboť sám již tuto práci vlastně nepoznal (fukary nastupují poměrně záhy) a užil proto název upravený, zkomolený z tradičního jako rudiment, či odvozený z pojmenování jiných věcí, které mu byly podobné.

Do tohoto rodu mladších novotvarů patří např. "fofrovka" (Černovice, o. Blansko), název vzniklý nesporně analogií a odvozením z pojmenování čistícího mlýnku - "fofru". Jiné tvary jsou spíše rudimenty staršího pojmenování či termíny odvozenými podle tvarové analogie, především prosté označení "lopata na obilí" ("na vobilí"), "dřevěná lopata" či jen "lopata", "obilní lopata" apod., užívané bez krajové diferenciacce rozptýleně po celém sledovaném území. Větší koncentrace těchto názvů jen v okolí Prahy ("dřevěná lopata") a na Slovácku ("lopata"), kde toto označení zůstalo pravděpodobně jako rudiment původního termínu "vějací lopata"⁵. Mezi relativně mladší a pravděpodobně odvozené či rudimentárně zachované názvy by se řadily i termíny "dřevěnka" (Vitějovice, o. Prachatice), "dřevnice" (Hl. Mašůvky, o. Znojmo) a z němčiny odvozená "dřevěná šaufla" (Vacenovice, o. Hodonín) a "velká šaufla" (Kozojůdky, o. Hodonín).

Z vlastního pracovního úkonu - větí - byly v tradičním slovníku odvozeny nejrozšířenější názvy - "vějící lopata", "vějačka", oba doložené již koncem 16. století.⁶ Kromě těchto dvou hlavních označení však v tradičním názvosloví existovala i řada termínů odvozených záměnami vokálů apod.

Termín "vějačka" byl zachycen v dotaznicích v Čechách jen na Českomoravské vrchovině (Křeč, o. Pelhří-

mov), jinak byl omezen výhradně na Moravu, kde však byl poměrně častý (okresy Třebíč, Kroměříž, Přerov, Vsetín, Frýdek-Místek, Brno-venkov, Hodonín aj.), či "dřevěná vějačka" (Hostašovice, o. Nový Jičín). V okolí Brna existovala i jazyková forma "víječka" ("viječka") a na severní Moravě (hlavně dnešní o. Opava a Frýdek-Místek) se často užívalo rovněž označení "vijačka".

Ojedinelá je "vějice" (Krnov, o. Olomouc). Označení "vějička" existovalo na několika místech na západní Moravě, ale i v Čechách (Nesvačily, o. Benešov; Dírná, o. Tábor). Pro jižní Čechy bylo charakteristické pojmenování "věječka" (především o. Č. Budějovice, Tábor a rovněž Sobiňov, o. Havl. Brod). Název "vějka" byl zachycen rovněž v Čechách (Čečovice, o. Plzeň-jih; Obora, o. Louny).

Pod vlivem němčiny vzniklo pojmenování rozšířené v nejrůznějších variantách téměř výlučně ve východních Čechách. Základní jazykovou formou názvu bylo označení "voršouf", které znali a užívali hospodáři v této oblasti i v českých obcích (o. Náchod, Jičín, Semily, Rychnov n. Kněžnou, Ústí n. Orlicí, Chrudim, dále pak zmínky i z o. Vlašim. Z této jazykové formy pak byla odvozena veliká řada místních variant. "Volšof" se uváděl ve dvou místech - Břehy (o. Pardubice) a Holenice (o. Semily). V obou uvedli informátoři místní výklad etymologie tohoto slova, ovšem diametrálně odlišný. Zatímco v Holenicích se uvádí, že "volšof vznikl zkomoleně asi z německého foršauf"⁷, v obci Břehy se soudilo (vzhledem k podstatně menší tradici kulturní výměny mezi českým a německým obyvatelstvem), že volšof se prý označoval podle materiálu na zhotovení - olšového dřeva.⁸ Dalšími variantami názvu byly "vrčouch" (Vrchlabí, o. Trutnov), "vorčouch" (Vysoké n. Jizerou, o. Semily), "voršov" (Cholenice, o. Jičín), "voršof" (Troskovice,

o. Semily; Jeníkovice, o. Pardubice; Rožďalovice, o. Nymburk; Koberovy, o. Jablonec n. Nisou), "foršouf" (Opočno, o. Rychnov n. Kněžnou), "veršouf" (Libkov, o. Chrudim a rovněž Velešice, o. Litoměřice a Sobíňov, o. Havl. Brod, kde se vyskytovalo spolu s názvem "vějačka), "veršomf" (Hodonín, o. Chrudim), "voršauf", "vorčauch" či "verčauch" (Nová Ves, o. Semily).

Místně omezené, i když možná v dané oblasti s určitou tradicí, byly názvy "větrnice" (Svinošice, o. Blansko), "přehazovačka" (Příluky, o. Vsetín) či častější forma "prohazovačka", rozšířená rozptýleně na více místech (o. Pelhřimov, Žďár n. Sázavou, Nymburk, Třebíč, Semily) a "plaška" (Mladý Smolivec, o. Plzeň-jih). Nejasného původu je název "pekáč", zachycený v Petrovících (o. Klatovy).

Od počátku 19. století byly k čistění obilí po výmlatu zaváděny obilní mlýnky, a to nejen v úrodných oblastech v nížinách, ale i v relativně chudších a z hlediska vývoje zemědělství zaostalejších částech země. O jejich užití hovoří již např. zpráva z r. 1809 na vimperském panství na Šumavě aj.⁹ Ve 30. a 40. letech byly tyto čistící mlýnky podle duplikátu stabilního katastru v řadě usedlostí obvyklé.¹⁰ Ve 2. polovině 19. století představovaly proto jednoduché malé dřevěné mlýnky vlastně již tradiční součástí vybavení zemědělských usedlostí.

Názvosloví čistících mlýnků, užívané v lidovém jazyce na venkově, se dělilo zhruba do sedmi okruhů názvů. Rozptýleně se po celých Čechách užívala odvozená pojmenování "mlýnek" a "mlejnek", jež byla velice častá ("mlejnek" byl např. častý na Českomoravské vrchovině, ale i v záp. Čechách - odtud název práce "mlejnkování" - v okolí Prahy, v jižních Čechách aj.). Především z Čech jsou známy i velmi časté odvozené formy - "mlýnek

na obilí", "mlejnek na obilí", "obilní mlýnek", "čisticí mlýnek" apod. Na Moravě bylo toto odvozené označení ojedinělé, jen např. "mlének na vobílí" (Příbram, o. Brno-venkov) a "čisticí mlýnek" (Podlesí, o. Vsetín).

Dalším rozšířeným termínem byl "fukar", který sice převládá spíše na Moravě, v 1. polovině 20. století se však objevuje i v řadě míst v Čechách. Z hlediska četnosti pojmenování čisticího mlýnku byl tento termín v lidovém jazyce vůbec nejužívanějším označením. Od něho se odvozovaly jen poměrně řídké užívané varianty - "fugar" (o. Hodonín), "fukač" (Sklenov, o. Frýdek-Místek), menší "fukárek" a pravděpodobně i "fachel" (Hlučín, o. Opava - "byl bez sít a používal se před setím"¹¹).

Do jisté míry podobný, i když vzniklý s největší pravděpodobností autonomně, byl název "fofr", který převládá téměř výlučně ve východních Čechách zhruba na stejném území, kde pro vějačku existovalo místní označení "voršouf". Termín "fofr" byl však zachycen ojediněle i jinde - např. jižněji na Českomoravské vrchovině aj.

Moderní tovární výrobek, který sloužil především k čistění osiva, býval "trier". "Trierem" se v lidovém prostředí neoznačoval prostý starší typ čisticího mlýnku, ale vždy šlo o dokonalejší výrobek (někdy již poháněný strojově motorem). Často to hospodáři uváděli, např. že "každý zemědělec míval fukár, v obecní sýpce byl trier" (Horní Lideč, o. Vsetín), "fukar a na osivo trier" (Trávník, o. Kroměříž), "fukar na ruční pohon, trier zavedla družstevní mlékárna v r. 1920 na benzínový pohon" (Vlčnov, o. Uh. Hradiště) aj.¹²

Z němčiny (Putzmühle) býval odvozen zřídka užívaný přejatý název "pucmašinka" (Holenice, o. Semily) či "pucmašina" (Libkov, o. Chrudim).

Předposlední skupinu pojmenování představují zvláštní místní názvy. Na celé severovýchodní Moravě (především okr. Frýdek-Místek, Opava) bylo známo pojmenování "burdák", na území dnešního okresu Třebíč a Jihlava existovalo zase označení "koník". Jiné termíny bývaly místně omezeny jen na menší teritorium - "rajtar" (Louka, o. Hodonín), "šmitoral" (Rožďalovice, o. Nymburk) a "pledr" (Dolní Životice, o. Opava).

Poslední skupinu názvů tvořila označení novějších, továrně vyráběných čisticích mlýnků, nazývaných přeneseně podle jména výrobce. Tento způsob označování některých novějších typů zemědělského nářadí a především strojů býval ve 2. polovině 19. a na počátku 20. století, v době, kdy rolníci ještě užívali i starší typy a chtěli je tak odlišit pojmenováním, velmi častý (u mlátiček, továrně vyráběných pluhů, secích strojů aj.). Jménem výrobce se vlastně vždy přesně určoval typ stroje, pro nějž obvykle v tradičním slovníku nebylo do té doby vhodné pojmenování. U čisticích mlýnků tak nalézáme např. "exnerák" (Třebčice, o. Plzeň-jih), "exner" (Býkovic, o. Benešov - zde se tak označoval mlýnek se dvěma síty, normální mlýnek bez sít se označoval jako "fukar"), "koubák - exnerák" (Čečovice, o. Plzeň-jih), "exneráček" (Šašovice, o. Třebíč), "černohorák" (Pec p. Čerchovem, o. Domažlice), "fencláček" (Třebčice, o. Plzeň-jih) apod.

V rámci těchto pojmenování a jejich variant se však často původně v lidové taxonomii odlišovaly i jednotlivé typy - např. v Chřlčí (o. Plzeň-sever) - "mlejek" měl síta a "fukar" byl bez sít; obdobný rozdíl v terminologii však platil i např. v Salačově Lhotě (o. Pelhřimov) aj. v Kunvaldu (o. Ústí n. Orlicí) se čisticí mlýnek se síty označoval jako "fofr" a bez sít jako "fukar" aj.

Velice bohatá terminologie týkající se jednotlivých součástí čistícího mlýnku, je v dotaznících rovněž zachycena. Většina těchto pojmenování se však dnes již přizpůsobuje současnému technickému slovníku a řada hospodářů vlastně již původní označení nezná a uvádí proto přenesené novotvary. Proto je zde podstatně obtížnější rekonstruovat alespoň v hrubých obrysech původní oblasti jazykových rozdílů, pokud ovšem u pojmenování jednotlivých součástí existovaly, neboť zde hrála zřejmě ve větší míře roli i místní individualizace pojmenování.

Názvosloví síť na čistění obilí nebyla tak bohatá jako u předchozího nářadí. Každý termín sice měl množství variant, dané však obvykle jen záměnou vokálů či jiným odvozením; v podstatě však existovaly čtyři základní okruhy lidových názvů. Do prvního patří pojmenování největšího síta, které sloužilo na prosívání vymláčeného obilí, obvykle bezprostředně po výmlatu a smetení z mlatu. "Ouhrabečnice" odstraňovala hlavně slámu, největší nečistoty a dále zlomky klasů apod. Místy však bývalo podobně označováno, především v mladší době, i síto hustší (např. "óhrabenice" - Jevíčko, o. Svitavy) aj. Pojmenování tohoto velkého síta známe např. ve variantě "ouhrabečník", "úhrabka", "úhrabečné síto", "ohrabečnice" a řada dalších.

Dalším typem pojmenování jemnějších sít bylo "síto", "říčice", ("řitice", "říčica" apod.) či "řešeto", obvykle s upřesněním, jak velké otvory má a na co se tedy zhruba používá, což se vyjadřovalo obilím, které se jím prosívalo, např. "pšeničné, ovesné, žitné, koukolné, prachové, plevné, na jetelové semínko, na mák" apod., či přívlastkem "jemné, rezné" atd.

Předposlední skupinu tvoří odvozeniny pojmenování z předchozího názvu tím, že se odstranilo označení

předmětu a z přívlastku se odvodil název síta - např. "prašnice, koukolnice, hrachovka, hrachůvka" apod.

Poslední skupinu představují regionálně omezené názvy - např. "tok" (o. Pardubice, Havl. Brod, Chrudim), "drobovka" (Pozdeň, o. Kladno), "bobovník" (o. Frýdek-Místek), "skružok" a "přetak" (Střítež, o. Frýdek-Místek) apod.

S těmito názvy se někdy prolínají označení sít z čistících mlýnků, nazývaných často rovněž podobnými názvy, jaké byly v obci obvyklé pro ruční síta, doplňované některými dalšími označeními, např. "vytřasadlo" aj.

Místy se k čistění obilí užívaly soustavy sít - např. "valach" (Žarošice, o. Hodonín), "vytřasadlo" (Moravany, o. Hodonín - "přes 1 ouhrabeční a 3 řičicová síta"), obdobné žejbrovnám, jaké známe již ze 16. století.¹³ Jinak však v 19. století čistění prostřednictvím soustavy sít nebylo časté (proto se také dochovalo jen málo termínů k označení tohoto zařízení). Hlavní čistění se odbyvalo na čistících mlýnkách a pouze se doplňovalo proséváním na jednotlivých ručních sítích.

Údaje o terminologii náradí k čistění obilí ukazují nejen na možnosti určení vývoje jednotlivých nástrojů podle variability a četnosti názvů, ale umožňují také postihnout některé teritoriální rozdíly v rámci difference výrobních oblastí. Kromě toho však doplňují i faktografickou základnu agrární etnografie, jejímž úkolem je zachytit v dostupné míře jevy, které s mechanizací práce v zemědělství rychle mizí a které bude v další generaci již velice obtížné rekonstruovat (např. regionální odlišnosti pojmenování). Významným pomocníkem k dosažení tohoto cíle je, jak ukazují získané výsledky, síť dopisovatelů NSČ, jejímž prostřednictvím lze provést i některá základní kartografická šetření, ana-

lyzovat krajské rozdílly terminologie apod.

P o z n á m k y :

- 1 Z malých dotazníků je to č. 1. Zemědělské názvosloví (1967), č. 2. Staré formy zemědělství (1967), č. 3. Mláčení obilí; pálení ohňů (1968), č. 4. Snopy obilí, dosoušení obilí (1968), č. 5. Zvyky a pranostiky k setí obilí a jiných plodin (1969), č. 6. Setí obilí a textilních plodin; pověry (1969) a velký dotazník č. 8. Staré zemědělské soustavy; o lidových tkaninách (1964, spolu s J.Staňkovou).
- 2 Malý dotazník č. 36 (1980), autor V.Vondruška. Některé údaje zpracovány ve studiích: V.Vondruška, Tradiční žňové nástroje. Muzejní a vlastivědná práce, 20, 1982, č. 2, s.83-92. Týž, K problematice rozšíření obilní kopy v 19. století. Národopisné aktuality, 19, 1982, č. 4, s.273-278.
- 3 Velký dotazník č. 17. Tradiční zemědělské nářadí (1981), autor V.Vondruška.
- 4 V.Vondruška, Zemědělská revoluce na rustikálu v Čechách. Sborník historický, 23 (v tisku).
- 5 J.Jančář, Tradiční zemědělské nářadí na jihovýchodní Moravě, Slováccko, 8 - 9, 1966 - 1967, s.25.
- 6 J.Petráň, Zemědělská výroba v Čechách v druhé polovině 16. a počátkem 17. století. Acta Universitatis Carolinae, Ph. et hist., Monogr. 5, Praha 1964, s. 35.
- 7 inf. Václav Hejduk, Holenice, o. Semily.
- 8 inf. František Dlouhý, Břehe, o. Pardubice.
- 9 SOA Č. Krumlov, fond Vs Vimperk, Erbtheilungs-buch,

III. Theil, sign. 4496, fol. 221b.

- 10 SÚA Praha, fond duplikát stabilního katastru, oceňovací protokoly.
- 11 inf. Udo Wanderburg, Hlučín, o. Opava.
- 12 inf. František Kadlčík, Trávník, o. Kroměříž; Josef Kukulka, Vlčnov, o. Uh. Hradiště.
- 13 J. Petrán, c.d., s.36.

Leoš Šatava, Katedra etnografie a folkloristiky FF UK,
Praha

Nový Malín a tradice volyňských Čechů

V prvních letech po druhé světové válce došlo v souvislosti s masovou reemigrační akcí - návratem krajanů ze zahraničí a jejich osídlováním vyliďněného pohraničí - k takřka úplnému návratu příslušníků jedné z českých populací za hranicemi staré vlasti - volyňských Čechů. Jejich usazování začalo již r. 1945 (příslušníci 1. čs. armádního sboru v SSSR aj.); v r. 1947 pak dochází k vlastní reemigraci. K 17.6.1947 bylo v ČSR evidováno 38 824 reemigrantů z Volyně.¹ Přesídlenci měli být původně usídleni v oblastech Žatecka a Podbořanska, které se skutečně staly jejich nejvýznamnějším centrem; byli však usazováni i v dalších oblastech českého pohraničí a rovněž na jižní a severní Moravě.² Osídlování a postupná adaptace přesídlenců v novém prostředí se, především zpočátku, potýkaly s řadou překážek a obtíží.³

Volyňští Češi, u kterých se v průběhu osmdesátiletého odděleného vývoje na Volyni, mj. i vlivem kontaktů s místním ukrajinským a polským obyvatelstvem, vytvořila řada specifických rysů v oblasti materiální a duchovní kultury, se v době svého příchodu výrazně odlišovali jak od místního autochtonního obyvatelstva osídlovaných obcí, tak i osídlenců z vnitrozemí. Odlišnosti se projevovaly především v oblečení, stravě, dále v jazyce reemigrantů a rovněž v dalších jevech (následky prodělané války, silný pocit sounáležitosti, vlivy pravosla-

ví...)). Uvedené rysy se s postupem času stírají; částečně se s nimi doposud můžeme setkat u osob střední a starší generace, především v oblasti hlavního seskupení volyňských Čechů - na Podbořansku a Žatecku.⁴

Jednou z výrazných oblastí, osídlených volyňskými reemigranty, se staly některé části severomoravského pohraničí, především pak Šumpersko, kde (včetně Šternberska a Zábřežska) bylo usídleno cca 3-3,5 tisíce přesídlenců. Vcelku je však možno říci, že volyňští Češi zde zdaleka nevytvořili tak výraznou a semknutou složku populace, jako tomu bylo v západních Čechách. Tento fakt se promítá i do osídlení jednotlivých obcí - na rozdíl od Podbořanska a Žatecka se zde nesetkáme s obcemi, v nichž by volyňští Češi tvořili podstatnou či dokonce převažující část obyvatelstva.⁵ Pokoušíme-li se tedy dnes v této oblasti vysledovat a zachytit současný stav určitých "volyňských specifíků", naráží tato snaha na značné překážky.

Jednou z obcí s větším počtem volyňských reemigrantů a jejich potomků na Šumpersku je Nový Malín, vzdálený cca 5 km od okresního města. Nový Malín (dříve Frankštát) měl podle sčítání z r. 1980 1 967 obyvatel (425 čísel); asi ve 30 rodinách bylo podle sdělení MNV možno nalézt reemigranta z Volyně - jejich počet včetně dětí přesídlenců je odhadován na cca 150. Volyňští Češi a příslušníci mladších generací jejich rodin tak v obci tvoří méně než 10 % z celkového počtu obyvatelstva.⁶

Nový Malín byl do r. 1945 téměř čistě německou obcí; osídlen byl především přesídlenci z Hané. V mase těchto obyvatel (a při obdobné či ještě "nepříznivější" situaci v okolních obcích) neměli volyňští Češi prakticky možnost vyčleňovat se jako zvláštní skupina; nebyly zaznamenány ani vzpomínky na určité eventuelní nábhý k těmto tendencím po příchodu přesídlenců. Rovněž

nebyly zachyceny ani výrazné či dokonce obecné negativní postoje k volyňským Čechům jako skupině ze strany ostatního obyvatelstva, známé ze západních Čech (např. pejorativní výraz "volyňák").⁷ V r. 1947 však byla z pomníku obětí Českého Malína v obci zcizena prať, přenesená sem z této volyňské obce.⁸ Pachatel nebyl vypátrán; obecně se má za to, že činu se zřejmě dopustil některý z národních správců, který musel ustoupit přednostnímu právu nových příchozích z Volyně.

Specifikem sledované obce je právě fakt, že mezi zde usazenými volyňskými Čechy nalezneme některé z obyvatel, kteří přežili masakr v Českém Malíně a vypálení obce nacisty 13.7.1943.⁹ Tyto osoby však (až na jednu výjimku) ztratily manželského partnera; jejich případné nové rodiny již většinou nejsou čistě "volyňské". Vedle reemigrantů z Českého Malína se v obci setkáme i s přesídlenci z obcí Ozerany, Slavišče a Olika.

Právě vlivem faktu, že do Nového Malína (Frankštátu) přichází české obyvatelstvo prakticky až po r. 1945 a toho, že zde neexistovala kontinuita české národní tradice, došlo k pozoruhodnému jevu - obec byla ke 13. 7.1947 přejmenována na Nový Malín¹⁰ a její novodobá tradice a uvědomění obyvatel jsou záměrně budovány k vazbě na tradici Českého Malína, tedy skutečnosti týkající se bezprostředně pouze malé části obyvatel. I "nevolyňská" většina populace obce má tak vytvořen určitý vztah k Českému Malínu a Volyni. V centru obce nalezneme památník obětí Českého Malína, v místní škole je vkusně instalovaná síň bojových tradic čs. vojenské jednotky v SSSR se zvýrazněním úlohy a podílu volyňských Čechů, zejména obyvatel Českého Malína. Dotazníkový průzkum v místní ZDŠ prokázal - přes značná zkreslení a nepřesnosti v odpovědích respondentů - určité znalosti místní mládeže o zmiňované problematice.¹¹

Snaha orgánů lidové moci v Novém Malíně o vytvoření určité duchovní a kulturní vazby ve vědomí obyvatel a o vznik novodobých tradic, k jejichž zrodu již nepochybně došlo, je bezesporu oceněníhodným faktem.¹²

Pokud se týče specifických jevů v materiální a duchovní kultuře volyňských přesídlenců a jejich potomků, je třeba zdůraznit fakt, že k jejich projevům a udržování zde došlo v menší míře, nežli v některých regionech západních Čech. "Volyňáci" jsou v obci dosud poměrně výrazně vnímáni jako zvláštní a osobitá složka populace (zdůrazňována je jejich pracovitost, podíl při zakládání JZD), nejsou však nijak příkře vydělováni. Je ovšem zajímavé, že (podobně jako v západních Čechách), jsou názory volyňských Čechů o úplném splynutí přesídlenců s ostatní populací mnohem vyhraněnější a rozhodnější, nežli je tomu při hodnocení ostatních obyvatel.¹³

Nejvýraznější odlišností v duchovní kultuře reemigrantů jsou jevy související s odlišnou historií české volyňské větve, zejména pak s tragédií Českého Malína. Právě na tomto poli by důkladnější etnografický výzkum v Novém Malíně mohl přinést ještě mnoho cenných poznatků a zjištění. Volyňští Češi na prodělanou válku a s ní spojené jevy, odlišné od prožitků většiny příslušníků českého národa (bezprostřednější styk s válečnými událostmi), často vzpomínají; s reemigranty jsou rovněž pořádány besedy pro školní mládež, SSM apod. Jevem, zaznamenaným i u volyňských přesídlenců v Čechách, je jejich kladný postoj ke vzdělání po příchodu do ČSR a vysoké procento studující mládeže z volyňských rodin (dnes je relace s ostatním obyvatelstvem obce již údajně vyrovnána).

Dalšími zaznamenanými osobitými jevy jsou výpravné "volyňské" svatby. Pravoslavné bohoslužby v Šumperku

jsou doposud volyňskými Čechy z Nového Malína částečně navštěvovány (spolu s "Volyňáky" se jich účastní také Řekové, ale i Češi - katolíci). Reemigranti na bohoslužby docházejí také "kvůli kontaktu" se známými a příbuznými. Částečně jsou doposud dodržovány i některé zvláštnosti ortodoxního ritu (pascha).

Určité odlišnosti lze zaznamenat i v mluveném projevu volyňských Čechů (ukrajinismy, polonismy, ruisismy); odlišná od českého úzu je často kvantita samohlásek, odchylky nalezneme v syntaxi. Specifický je rovněž písemný projev přesídlenců, vyrůstajících často v jinonárodních školách či přinejlepším v podmínkách žáků menšinových škol. Mladší generace rodin reemigrantů však již těmito jevy prakticky nejsou ovlivněny, i když (podle sdělení učitelky českého jazyka na místní ZŠ) se zde stopy těchto vlivů u některých dětí projevovaly až do nedávné doby (polovina 70. let).

V oblasti materiální kultury se s nejvýraznějšími specifiky setkáme v oblasti jídelníčku (vlivy ukrajinské kuchyně - boršč, holubce, šči, pirohy...; záliba v tučných jídlech - "smažák" z vepřových vnitřností aj.). Někteří z volyňských mužů rovněž naučili své manželky z Čech tato jídla připravovat. Dalším typickým "volyňským" jevem je "ruský" způsob vázání šátku do čela se založením na skráních, který můžeme dodnes spatřit u starých žen.

Volynští Češi se v Novém Malíně dobře sžili s novým prostředím, které jim vyhovuje jak polohou, tak i bonitou půdy. Po válce pracovala v obci pobočka Svazu Čechů z Volyně, reemigranti odebírali jeho orgán Věrná stráž. Dnes pracuje v Novém Malíně organizace SPB, v níž jsou volyňští muži organizováni. Vcelku je však možno říci, že v obci dnes není (na rozdíl od západočeské oblasti) možno zaznamenat výraznější vazbu obyva-

tel "volyňského původu" mezi sebou; fakt původu je již zcela bezpředmětný u příslušníků mladších generací volyňských rodin, vyrůstajících již v Československu. Mladí lidé nejsou faktem původu svých rodičů prakticky nijak ovlivněni. I když projevují určitý zájem o volyňské reálie, tak jak o nich slýchají ve vzpomínkách rodičů, nevytvořil se u nich k těmto jevům žádný výraznější vztah. Mladší generace většinou nepřevzaly ani jazykové znalosti svých rodičů (polština, ukrajinština, zčásti ruština) či některé jevy jinonárodních kultur.

Volyňští Češi tvoří v Novém Malíně doposud poměrně výraznou a významnou skupinu obyvatel a v některých jevech materiální a duchovní kultury se doposud podstatněji odlišují od ostatní populace. V tomto duchu jsou rovněž vnímáni i ostatním obyvatelstvem obce. Také kronika Nového Malína se o volyňských Češích, jejich historii a příchodu do obce obšírně zmiňuje.¹⁴ Uvedená skutečnost však v obci nikdy - již pro malý podíl volyňských reemigrantů - nenabyla charakteru určitého výrazně diferencujícího a vydělujícího činitele; dnes, po více než 35 letech od příchodu přesídlenců na Šumpersko, již rovněž mnohé z dříve existujících jevů zanikly či byly překryty. Mladší generace volyňských rodin již prakticky splynuly s ostatním obyvatelstvem oblasti. V této souvislosti je možno konstatovat, že proces rozpadu volyňské populace jako zvláštní etnografické skupiny - který bude v podstatě zřejmě dovršen v příštích 20-25 letech - zde proběhl rychleji než v některých obcích Podbořanska a Žatecka, kde se některá specifika volyňské populace doposud uchovala nepoměrně výrazněji. Tuto skutečnost je zřejmě možno vysvětlovat především faktem mnohem kompaktnějších osídlení volyňských přesídlenců v některých oblastech západních Čech, čímž by-

la umožněna určitá kontinuita specifických jevů i v nových podmínkách.

Za nejdůležitější jev spojený s faktem usídlení volyňských Čechů z Českého Malína a dalších obcí v Novém Malíně je třeba považovat skutečnost, že událost ze specifické historie volyňských Čechů (vypálení Českého Malína) se stala základem novodobé tradice všech obyvatel Nového Malína (kterému dala i jméno) a že touto skutečností byla obohacena současná historická a kulturní tradice českého etnika v mateřské zemi přesídlenců.

P o z n á m k y :

- 1 Volyňská reemigrace z perspektivy jednoho roku, Věrná stráž, 3, 1948, č.32, s.1-2.
- 2 L.Šatava, Volyňští Češi na Podbořansku a Žatecku, Český lid, 68, 1981, č.4, s.195.
- 3 Jednalo se např. o potíže při přejímání usedlostí, z nichž mnohé již byly obsazeny národními správci, kteří jen neochotně uznávali přednostní právo nových příchozích - členů zahraničního odboje. Obtíže vznikaly i při hospodaření v nezvyklých podmínkách, při sžívání se s ostatním obyvatelstvem, v souvislosti s majetkoprávním vyrovnáním se s reemigranty aj.
- 4 L.Šatava, c.d., s.195-203;
srov. O.Nahodil, V.Scheufler, Zpráva o ethnografickém výzkumu na Horšovotýnsku u českých přesídlenců z Volyň, Československá ethnografie, 2, 1951, č.1, s. 90-100.
- 5 K problematice usídlování volyňských Čechů na severní Moravě viz: J.Vaculík, K některým otázkám reemigrace, osídlování a asimilace volyňských Čechů na Moravě a ve Slezsku v letech 1945-1952. In: Sborník prací pedagogické fakulty UJEP v Brně, řada spol. věd, č.8, 1977, s.7-26;
J.Vaculík, Několik poznámek k reemigraci volyňských Čechů na severní Moravu a jejich osídlování v letech 1945-1947, Vlastivědný věstník moravský, 28, 1976, č.2, s.139-143.
- 6 Podle článku Volyňští Češi v Novém Malíně hospodaří dobře, Věrná stráž, 2, 1947, č.47-48, s.6, bylo v obci z 1 500 obyvatel 152 volyňských Čechů, obývají-

cích 35 usedlostí.

- 7 L.Šatava, c.d., s.198, 201-202.
- 8 Zločin nebo msta?, (autor J.A.), Věrná stráž, 2, 1947, č.29-30, s.7;
v článku se mj. píše: "N e d á s e n i č í m
z m ě ř i t í n á š b o l, n a š e h l u b o -
k é r o z t r p č e n í a h n ě v n e j e n
n á s v o l y ň s k ý c h, p r o k t e r é t a p o s v á t n á
p r s t z m o h y l y m a l í n s k é b y l a p o s v á t n ý m p o u t e m m e z i
n á m í z d e a t o u p a m á t n o u m o h y l o u t a m n a d a l e k é U k r a -
j i n ě, a l e i p r o v š e c h n y č e s k o s l o v e n s k é o b č a n y d o b r é
v ů l e, p r o k t e r é h i s t o r i e n e n í p r á z d n o u f r á z í.";
srov. Výkřik hněvu severní Moravy, Věrná stráž, 2, 1947, č.29-30, s.8.
- 9 Monograficky tuto událost zpracoval J.A.Martinovský
Kronika Českého Malína, Praha 1945;
srov. I.Herodlová, Válka v lidovém podání, Národně
osvobozeneký boj volyňských a jugoslávských Čechů,
ÚEF ČSAV, 1977, s.274, pozn. 58.
- 10 Viz Severomoravská obec Nový Malín symbolem i vý-
strahou, Český Malín znovu ožil v ČSR, Věrná stráž,
2, 1947, 29-30, s.5.
- 11 Dotazníkový průzkum znalostí o volyňské populaci a
názorů na ni ve vyšších ročnících ZDŠ Nový Malín,
září 1981.
- 12 V r. 1978 byla např. rovněž vydána brožura Památce
českomalínských mučedníků a všem obětem fašismu.
- 13 Srov. L.Šatava, c.d., s.198.
- 14 Pamětní kniha obce Nový Malín, s.70-71, 77-80.

Z P R Á V Y

Josef Vařeka, ÚEF ČSAV, Praha
Činnost dopisovatelů NSČ při ČSAV

Dopisovatelská akce vznikla v NSČ z iniciativy doc.dr. Drahomíry Stránské, která ji začala budovat hlavně z atlasových důvodů od roku 1952 a uvedla ji v činnost roku 1958. Od té doby se měnila sociální struktura dopisovatelů růstem počtu z řad zaměstnanců na úkor rolníků. Snížil se také celkový počet aktivních dopisovatelů z více než tří set na 213 v roce 1983, z nichž je povoláním 60 zaměstnanců (bez učitelů, muzejníků, archivářů a knihovníků, jejichž počet činí 54), 56 družstevních rolníků (z nich ještě mnozí před združstevněním samostatně hospodařili), 38 dělníků (např. horníci, zámečníci, zedníci, tesaři, lesní dělníci ap.) a 5 ostatních (ženy v domácnosti, svobodná povolání). Z hlediska věkové struktury s námi spolupracuje nejvíce dopisovatelů ve stáří 70 - 79 let (66), druhé místo zaujímají dopisovatelé v rozmezí let 60 - 69 (63), třetí v pořadí jsou dopisovatelé narození v roce 1903 a dříve (42), 28 dopisovatelů se narodilo v letech 1924 - 1933 a jen 14 dopisovatelů ještě nedosáhlo padesáti let. Vyšší věk většiny dopisovatelů je také hlavní příčinou snižování jejich počtu.

Rozmístění dopisovatelů NSČ na území ČSR není zce-

la rovnoměrné a v hustotě sítě se odráží národopisná a vlastivědná aktivita kraje. Nejvíce dopisovatelů dnes pracuje v Jihomoravském kraji, avšak vcelku dobré a spolehlivé zastoupení mají také okresy ostatních českých krajů s výjimkou pohraničí, které zůstalo prakticky neobsazeno. V poslední době se podařilo doplnit síť dopisovatelů především v těch okresích, kde ji pro své účely vybudovala okresní muzea (např. v okrese Nymburk, Pelhřimov, České Budějovice, Klatovy), nebo kde se podařilo úspěšně navázat kontakt s kronikáři (Kladno). (Viz kartogram.)

Dopisovatelé NSČ jednak z vlastní iniciativy zpracovávají některá užší národopisná témata, jejichž seznamy jsou pravidelně uveřejňovány ve Zpravodaji pro členy NSČ, jednak vyplňují tematické dotazníky, jež mnozí doplňují nákresy, fotografiemi, texty, notami k lidovým písním, letáky, vlastivědnými brožurami a jiným dokladovým materiálem. Témata a osnovu dotazníků, rozesílaných pravidelně dvakrát ročně, volí a koncipují odborní a vědečtí pracovníci z oboru etnografie a folkloristiky, kteří je také zpracovávají. Do počátku roku 1983 bylo rozesláno celkem 59 dotazníků, z toho 41 tzv. malých a 18 velkých dotazníků z různých tematických okruhů národopisu.

Dotazníky bývají dopisovatelům vhodnou příležitostí, aby v rámci jejich kontextu zpracovali i další otázky spojené s daným tématem. Zvláště instruktivní bývají dotazníky pro kronikáře, kteří pod jejich vlivem obohacují místní kroniky popisem jevů, jež dříve často přehlíželi.

Získaný materiál, archivovaný v kanceláři NSČ v Praze, je velmi cenným a ne vždy zcela využívaným pramenem k poznávání hmotné a duchovní kultury i sociál-

ních vztahů na našem venkově od konce minulého století až do současnosti.

Dotazníky jsou přesně registrovány a jejich počet dnes už přesahuje 10 000 jednotek; z toho některé dotazníky jsou poměrně rozsáhlé, neboť mají kolem deseti stran.

Jedním z hlavních úkolů práce s dopisovateli je průběžné získávání nových dobrovolných spolupracovníků, především za odcházející, soustavná evidence sítě a její doplňování i rozšiřování. Dopisovatelé NSČ konají svou činnost bezplatně. Kancelář s každým svým dopisovatelem udržuje pravidelnou a častou korespondenci, vede v evidenci životní jubilea a nejlepší dopisovatele oceňuje čestným diplomem. Pro dopisovatele jsou dvakrát ročně vydávány také obsáhlé oběžníky (Zpravodaj), v nichž je vedle hodnocení vrácených dotazníků a pracovních návrhů podněcována soutěživost otiskováním nejlepších příspěvků. Navíc jsou pro dopisovatele postupně pořádány v jednotlivých krajích instruktáže, jež se staly poučnými besedami i pro etnografy.

V roce 1982 uplynulo už třicet let od založení sítě dopisovatelů NSČ. Přehlédneme-li výsledky vykonané práce, můžeme říci, že dotazníky NSČ už dnes představují ojedinělý rozsáhlý fond, který je cenným pramenem národopisného studia.

Vlastimil Vondruška, NM, Praha
Dvacet pět let práce s dotazníky NSČ
(1958 - 1983)

Jedním z nejvýznamnějších prostředků heuristiky je v podmínkách NSČ výzkum prostřednictvím dotazníků, zasílaných ke zpracování dopisovatelům. Vlastní myšlenka organizace výzkumné práce touto cestou vznikla v souvislosti se snahami o etnokartografické studium v koncepcích práce na atlasu české lidové kultury. Autorem prvních dotazníků byla D. Stránská, která se na konci 50. a na začátku 60. let zaměřila na oblast lidového oděvu a interiéru. Poměrně záhy začaly být publikovány další celky.

Základní snahou NSČ je, aby dotazníky byly zaměřeny ke konkrétním vědeckovýzkumným úkolům. Některé z nich se orientují na určitou otázku z různých aspektů (především malé dotazníky), jiné sledují širší komplex problémů, včetně okrajových vazeb. Po základním zpracování dotazníků, provedeném většinou autorem, je dotazník uložen v materiálech NSČ a je k dispozici i dalším badatelům, kteří se o otázky v nich zpracované zajímají.

Tematicky představují dotazníky poměrně variabilní celek. Velká část z nich je věnována zemědělství, lidové architektuře, zvykosloví, stravě, částečně i textilní výrobě a některým folklórním jevům. Ve srovnání s tím je jen velice málo zastoupena tradiční lidová výroba, lidové umění, některé sociální aspekty života ven-

kova stď. Většina autorů dotazníků se ve výzkumech zabývá tzv. "tradičním" způsobem života, jen malá část však využívá dotazníků ke sledování současnosti, k němuž by mohly tvořit důležitý heuristický prostředek.

Postupně se v důsledku různé skladby dotazníků vytvořily dvě základní řady (obě samostatně číslované) - řada velkých a malých dotazníků. Zatímco velké dotazníky představují větší, obvykle tematicky uzavřené celky (případně několik spolu souvisejících problémů), malé dotazníky tvoří obvykle soubor otázek zaměřených k jednomu či dvěma dílčím problémům (např. přehled starých měr a vah, pověstí s určitou úzce omezenou tematikou, různých součástí výročního zvykosloví, zemědělských prací apod.). Bývá zvykem, že rozsah malých dotazníků nepřekračuje 20 otázek, zatímco u velkých je jejich počet teoreticky neomezen, i když s ohledem na praktické možnosti publikování a zpracování je zde maximálně 80 - 90 otázek; pokud by jejich počet převyšoval tuto hranici (jako je tomu v publikovaném, ač dosud nerozeslaném dotazníku o vodních mlýnech), potom se dotazník rozdělí do dvou částí a je dopisovatelům zasílán postupně.

Abyste bylo dosaženo co nejuplněnějšího pokrytí celého sledovaného území, zasílají se poslední dotazníky i nově získaným dopisovatelům tak, aby je ex post (pokud mají možnost) vyplnili, čímž se souborný materiál doplňuje. Je ovšem pochopitelné, že dotazníky tvoří z kvalitativního hlediska značně různorodý celek, neboť charakter dotazníků dovoluje často značně subjektivní přístup ke zpracování jednotlivých otázek. Záleží potom na zkušenostech a zájmu dopisovatelů, jak k jejich zpracování přistupují. Významným faktorem uplatňujícím se z kvalitativního hlediska při zpracovávání dotazníků, je i profesní a vzdělanostní struktura dopisovatelské sítě. Z hlediska teritoriálního představuje jistý

problém skutečnost, že území Čech a Moravy není soustavně pokryto, ale v některých regionech (např. na jihovýchodní Moravě) je značné množství spolupracovníků, zatímco jinde je jich i přes snahu o jejich doplnění poměrně málo. Z tohoto hlediska má potom pro etnokartografické šetření užití dotazníků určité omezení, neboť hustota zpracované sítě není rovnoměrná (a proto má dané šetření do jisté míry omezenou platnost).

Vědecké zpracování dotazníků má různý charakter. Pravidlem bývá, že každý autor provede základní vyhodnocení a zpracování materiálu. Někteří autoři jich využili k publikování řady podrobných studií monografického i syntetického charakteru, zpracovávajících souborně určitou problematiku (např. v řadě prací o nářadí a zemědělských pracích J. Kramaříka, studií o lidové architektuře J. Vařeky, o postavení dítěte v tradiční venkovské společnosti V. Jiříkovské, o lidové stravě J. Šťastné apod.). I přes teritoriální nerovnoměrnost dotazníků, danou rozložením sítě dopisovatelů NSČ, byly některé podklady využity k mapování lidové kultury v Čechách a na Moravě, jež představuje nesporně jeden z velkých úkolů budoucnosti. Mnozí autoři materiál zpracovali jen dílčím způsobem nebo jej dokonce nepublikovali. I z tohoto hlediska proto představují dotazníky důležitý pramen studia, neboť často zahrnují údaje v odborné literatuře dosud neuváděné. Navíc jsou u některých z nich četné přílohy dopisovatelů, jimiž doplňovali z různých aspektů zpracovávanou látku (ať již jako textové doplnění a rozvedení některých pasáží, či jako kresebná a fotografická příloha).

Meocenitelnost materiálu, uloženého v dotaznicích NSČ, spočívá rovněž ve vazbě na dopisovatele v tom, že se zde uvádějí údaje, které bude v budoucnosti pravděpodobně již jen těžko zachytit. Mnohé informace o tra-

dičním způsobu života zaniknou s lidmi, kteří jej ještě poznali z autopsie. Jak vyplývá z věkové skladby dopisovatelské sítě, spolupracovníků, kteří by byli schopni účastnit se práce při zpracovávání dotazníků, vzhledem k pokročilému věku ubývá. Písemné zachycení všeho, co má jakoukoli souvislost s lidovou kulturou v minulosti v dotaznících NSČ proto představuje jednu z možných cest dokumentování rychle mizícího "tradičního" způsobu života.

Dotazníky vydané Národopisnou společností československou při ČSAV

Malé dotazníky:

1. Zemědělské názvosloví (dr. Kramařík, 1967)
2. Staré formy zemědělství (dr. Kramařík, 1967)
3. Mláčení obilí; pálení ohňů (dr. Kramařík, 1968)
4. Snopy obilí, dosoušení obilí (dr. Kramařík, 1968)
5. Zvyky a pranostiky k setí obilí a jiných plodin (dr. Kramařík, 1969)
6. Setí obilí a textilních plodin; pověry (dr. Kramařík, 1969)
7. Zvyky a pověry u štědrovečerního stolu (dr. J.Šťastná, 1969)
8. Staré míry a váhy (dr. Kramařík, 1970)
9. Narození dítěte (dr. Jiřikovská, 1970)
10. Šestinedělí, křest a úvod v lidové tradici (dr. Jiřikovská, 1971)
11. O chlebu a pečivu (dr. J.Šťastná)
12. O masopustních tradicích a maskách (dr. Tomeš, 1972)
13. Nístěj (dr. Horálková, 1972)
14. Pověsti s válečnou tematikou (dr. Kubálková, 1972)
15. Péče o malé dítě (dr. Jiřikovská, 1973)
16. Žatevní a dožínkové obyčeje (dr. Tomeš, 1973)
17. Vánoční obyčeje (dr. Tomeš, 1973)
18. Lidové stavitelství - stavební materiál, konstrukce (dr. Vařeka, 1974)
19. O vesnici (dr. Vařeka, 1974)
20. Černá kuchyně - ČSR - kleštinový dům a dům s pavlačí ve štítě střechy - pouze Čechy (dr. Pitterová, 1976)

21. Staré hospody (dr. Jiřikovská, 1976)
22. Zvyky předvánočního období (doc. Frolec, 1976)
23. Zvyky konce léta - výroční obyčeje a pranostiky vážící se k 24. srpnu a výzdobě domu jeřabinami - stručný dot. - 1 str.
podrobný dot. - 8 str. (dr. Plessingerová, 1977)
24. Dotazník o tucích na maštění pokrmů v období od konce min. stol. do 1. svět. války (dr. Šťastná, 1977)
25. Bramborové pokrmy v období od konce min. stol. do 1. svět. války (dr. Šťastná, 1977)
26. Doplněk k velkému dotazníku o tradiční svatbě (dr. Heroldová, 1977)
27. Lidové stavitelství - krytina obytného domu (dr. Vařeka, 1977)
28. Stodoly - z velkého dot. č. 12 o stavitelství (1978)
29. Křestní dary kmotrů (dr. Krupková, 1977)
30. Loutkářské soubory (dr. Weisserová, 1977)
31. Nejstarší stavby v obci (dr. Vařeka, 1978)
32. Máje - dodatek k velkému dot. č. 15 (dr. Heroldová, dr. Vařeka, 1979)
33. O výrobě másla v domácnosti (prom. etn. H. Jetmarová, 1979)
34. O komických postavách v lidovém vyprávění (dr. Satke, 1979)
35. Štít (lomenice) domu (dr. Vařeka, 1979) - pro dopisovatele Východočeského kraje
36. Zemědělství (dr. Vondruška, 1980)
37. K lidové slovesnosti - Pověsti - některá témata (dr. Šalanda, 1981)
38. Etnografický průzkum vodních mlýnů - mlýn (J. Louženský, 1981) - I. část nerozesláno
39. Společenské vztahy (doc. Frolec, 1982)
40. Životnost výročních zvyků (jen pro vybrané dopiso-

vatele, dr.Sulitka,1982), 41.Lidová vyprávění o dějinách místa(dr.Šalanda,1983).

Velké dotazníky:

- 1.Lidový nábytek(doc.Stránská,1958),2.Lidové obydlí a oděv(doc.Stránská,1962),3.Lidové stavby a oděv(doc.Stránská,1962),4.Lidový oděv a obydlí(doc.Stránská,1962),
- 5.Místní národopisné oblasti;přezdívk;y;domácí výroba; čižba(doc.Stránská,dr.Vařeka,dr.Plessingerová,1963),
- 6.Lidové obyčej(doc.Stránská,1963),Zpracování lnu,konopí,vlny a ruční tkaní(dr.Staňková,1964),8.Staré zemědělské soustavy;o lidových tkaninách(dr.Kramařík,dr.Staňková,1964),Obřadní,sváteční a příležitostná jídla a nápoje (dr.Šťastná,1965),10.Lidové vypravování(dr.Pourová,1966),11. Lidové figurální sochařství(dr.Hasalová,1966),12.Kartografování lidového stavitelství(SNS, dr.Vařeka,1969),13.O současné svatbě,svatebních zvycích, zvyklostech a pověrách v r.1975(dr.Johnová,dr.Heroldová,1975),14.O tradiční svatbě,svatebních zvyklostech a pověrách, které pamatují nejstarší občané(dr.Heroldová,1975), 15.Lidové zábavy,slavnosti a zvyklosti v současnosti(dr.Pargač,1978), 16.Děti a tradice v rodině a společnosti (dr.Jiřikovská,dr.Mišurcová,1980), 17. Tradiční zemědělské nářadí (dr.Vondruška,1981), 18. Smrt -pohřeb - vzpomínkové slavnosti za mrtvé (dr.Heroldová,1982).

Zpráva o činnosti NSČ při ČSAV v roce 1981

1) Činnost ústředí

Činnost NSČ při ČSAV v roce 1981 řídil hlavní výbor, který byl ve funkci od r.1978 a nově zvolen (bez podstatných změn) dne 16.9.1981 v souladu se zásadními směrnicemi valného shromáždění a příslušnými závěry XV. a XVI. sjezdu KSČ.

Členská základna k 31.12.1981: 212 řádných členů, 37 kandidátů, 9 čestných členů domácích a 5 zahraničních a 261 dopisovatelů - celkem 524 registrovaných národopisných pracovníků.

Nejdůležitější akcí byla vědecká konference "Tradice a současnost", organizovaná spolu se Slovenskou národopisnou společností při SAV a Podtatranským muzeem v Popradu ve dnech 15.-17.9.1981 a spojená s volebním valným shromážděním. Volební valné shromáždění zvolilo při svém zasedání nový hlavní výbor, jehož předsednictvo tvoří:

PhDr. Helena Jehnová, CSc. - předsedkyně

PhDr. Ján Mjartan, DrSc. - čestný místopředseda

PhDr. Vítězslav Volavý - místopředseda

PhDr. Josef Vařeka, CSc. - vědecký tajemník

PhDr. Soňa Švecová, CSc. - hospodářka

2) Činnost poboček v NSČ supluje odborné skupiny

3) Činnost odborných skupin

Odborná skupina pro práci s dopisovateli (vede J.Vařeka) řídila a sledovala plnění veškerých úkolů vy-

plývající z instituce dopisovatelů. K 31.12.1981 evidovala 261 těchto dobrovolných pracovníků a během roku doplňovala mezery vzniklé úmrtím nebo rezignací, za něž získávala ve spolupráci s národními výbory, regionálními muzei a obecními kronikáři mladší nástupce. Společnost vydala během r.1981 tyto dva další tematické dotazníky:

- malý dotazník č.37 "K lidové slovesnosti - pověsti", zjišťující dochované nebo pamatované kolektivní předzprávky obyvatel obcí (tzv. "škádlivky"), zkazky či pověsti o přírodních útvarech, o podzemních chodbách, o zbojnicích a lupičích ap. (celkem 6 údajových úseků):
- velký dotazník č.17: "Tradiční zemědělské nářadí", zjišťující osevní postupy před zavedením střídavého hospodářství, zavedení střídavého bezúhorového osevního systému (na velkostatech, u velkých sedláků a maloročníků), druhy plodin v pořadí setí v jednotlivých vývojových údobích, užívání oradel, jejich druhů a pojmenování hlavních součástí, počty a druhy orby podle terénu a jiných podmínek, ruční setí, druhy plodin, mlácení obilí a jeho čištění, potažní dobytek, zápřahy, ukládání zemědělských produktů (celkem 73 dotazů).

Dotazníky, zodpovězené dopisovateli, jsou postupně předávány vědeckým pracovníkům, kteří jako jejich autoři tyto materiály zpracovávají (dr. Šalanda a dr. Vondruška).

Pro dopisovatele byla v r. 1981 vydána svépomocnou reprodukční technikou 2 čísla "Zpravodaje", obsahující zprávy organizační, metodické pokyny, zprávy osobní a soupis zvláštních příspěvků, věnovaných dopisovateli do archivu NSČ při ČSAV.

V rámci systematického pořádání postupných setkání s dopisovateli v jednotlivých krajích se dne 4.12.1981 konala metodická instruktáž pro Západočeský kraj v Plzni v součinnosti s národopisným oddělením Západočeského muzea v jeho místnostech v Gerlachově domě. Instruktáž byla dobře navštívena. Metodický referát přednesl dr. Josef Vařeka, CSc., který zodpověděl řadu dotazů a řídil živou a podnětnou diskusi účastníků. Po zasedání se konala prohlídka národopisného muzea, k níž podala výklad vedoucí národopisného odd. dr. Marie Ulčová.

Instruktáž přispěla k vzájemnému osobnímu poznání dopisovatelů, výměně jejich poznatků a získání vodítek v jejich práci. Čestné uznání za záslužnou a dlouholetou práci v oboru národopisu bylo uděleno 23 dopisovatelům. S institucí dopisovatelů je spojena rozsáhlá agenda. Dopisovatelé i mimo dotazníky upozorňují na své nálezy, vznášejí dotazy v souvislosti se svým pozorováním a zasílají Společnosti nejrůznější dokladové materiály, jako: výpisy z kronik, záznamy událostí a pamětní vyprávění, texty lidových písní s notovými záznamy, výstřižky, letáky a plakáty, publikace a brožury, fotografie zaniklých i dochovaných památek, hmotné doklady lidové tvořivosti, v tom někdy cenné a unikátní materiály. NSČ podle povahy postupuje některé z těchto materiálů vědeckým pracovištím a muzeím k využití a archívnímu uložení. - Zaslané příspěvky jsou se jménem dárce registrovány ve "Zpravodaji", takže dopisovatelé mají evidenci o tom, jak bylo s jejich dary naloženo a tato skutečnost je podnětem k dalším věnováním i jiných spolupracovníků.

Instituce dopisovatelů je v soustavě vědeckých společností ojedinělá a plní velmi závažnou funkci v oblasti etnografie.

Lidové stavitelství (vede V. Frolec)

Činnost komise probíhala v úzké spolupráci se subkomisí pro lidové stavitelství a bydlení čs. sekce MKKKB. Hlavní pozornost byla věnována terminologickým otázkám lidového stavitelství, stavebním projevům ve styčných zónách, přípravě mezinárodní syntézy o lidovém domu a muzeí lidové architektury v přírodě. Členové komise se podíleli na uspořádání konference ve Svidníku (květen 1981). Byla publikována řada časopiseckých studií a vydán sborník "Lidová stavební kultura v československých Karpatech a přilehlých územích". Redakčně se zpracovávají studie ze Svidnické konference, které budou souborně publikovány v ZSNM-Etnografia.

Lidové výtvarné umění (vede R. Jeřábek)

Komise uspořádala se subkomisí pro lidový výtvarný projev MKKKB pracovní seminář o lidové keramice (19.-20. května 1981) v Muzeu Kroměřížska v Kroměříži, kde se v té době konala výstava rajnochovické keramiky. Při té příležitosti byla uspořádána exkurze do keramické dílny Karla Hausera ve Valašském Meziříčí.

Muzea v přírodě (vede J. Langer)

Členové se aktivně podíleli na realizační práci při tvorbě expozic v přírodě i na metodické práci. Nejvýznamnějším výsledkem tohoto snažení bylo otevření expozice Muzea vesnice jihovýchodní Moravy ve Strážnici 22. 3. 1981. Organizační jádro komise se scházelo ke konzultacím poradám (14.10., 29.10., 11.2., 22.4.). Členové se podíleli na přípravě semináře "Problémy prezentace technických památek v muzeích v přírodě", který se uskutečnil 19.-21.10.1981 v Dolním Bradle. Kromě uvedených akcí členové komise dále aktivně působili v poradních sborech muzeí v přírodě a při metodické činnosti. Za

nejdůležitější jednání tohoto druhu považujeme konzultace s KSSPPOP v Pardubicích (25.2.1981), které se iniciativně ujalo kádrového a technického zabezpečení provozu a dalšího rozvoje expozičního areálu obce Vysočina.

Lidové obyčeje (vede A. Sulitka, I. Heroldová)

Plán komise byl totožný s plánem subkomise pro lidové obyčeje při MKKKKB; její zaměření přesahuje v současnosti teritoriálně rámec daný názvem subkomise. V uplynulém období spolupracovala komise 1) na přípravě symposia "Svatební obřad a folklór", 2) na přípravě bibliografie lidových obyčejů.

Etnografie dělnictva (vede M. Moravcová)

Pracovní náplň pro rok 1980 a 1981 se přizpůsobila státnímu plánu výzkumu českého dělnictva. Muzejní a univerzitní pracoviště zahájila nové výzkumy v lokalitách Plzeň, Ústí nad Labem, Tábor, Pelhřimov. První studijní výsledky byly předloženy na kolokviu "Dělnictvo ve vztahu k ostatním sociálním vrstvám lokální společnosti", které komise pořádala ve spolupráci s oddělením etnografie dělnictva ÚEF ČSAV dne 29.9.1981 v Praze.

Slovesná folkloristika (vede D. Klímová)

Komise sestavila a kancelář NSČ rozeslala cyklostylem rozmnožená 2 čísla oběžníku "Krátká sdělení". Oběžník má za úkol informovat zájemce o slovesnou folkloristiku o všem, co přispívá k růstu a odborné přípravě pracovníků tohoto oboru. Protože tato skupina zatím neměla možnost setkat se osobně k rozsáhlejší společné akci, zůstává oběžník jedinou formou styku. Členové komise dále udržují tradiční spolupráci se slovenskými kolegy.

Hudební folkloristika (vede D. Holý)

Členové komise dále pokračovali v jednání s některými

vydavatelstvími a v té souvislosti se snažili navázat kontakty se Svazem skladatelů - uvažují o možnostech využití projektu sovětského badatele V. Hošovského pro zpracování nářevů lidových písní pomocí samočinného počítače. Ve spolupráci se slovenskými kolegy uspořádali 21.-24.4.1981 11. etnomuzikologický seminář věnovaný koordinaci úkolů a aktivizaci komisí NSČ, etnomuzikologické sekce při MKKKB, Národního komitétu IFMC a studijní skupiny pro analýzu a klasifikaci lidových písní při IFMC. V současné době připravuje komise 12. etnomuzikologický seminář, který se uskuteční na Moravě.

Propagační komise - viz bod 8 (vede J. Langhammerová)

4) Spolupráce se zahraničím

Ve spolupráci se zahraničím nedošlo proti předchozím létům k podstatným změnám. Na základě schválení ČSAV byli nově zvoleni čestnými členy NSČ prof. Paweł Nedo z NDR a akademik Julian Vladimirovič Bromlej ze SSSR. NSČ při ČSAV pokračuje v členství v International council for traditional music (ICTM) - (dříve IFMC).

5) Ediční činnost

Zatím nebyly vytvořeny podmínky pro vydávání Národopisného věstníku československého. Naproti tomu se podařilo zajistit spojení s členskou základnou i dopisovateli pravidelnými oběžníky. Společnost vydala v uplynulém období 1 Zpravodaj pro členy a kandidáty, 1 Kalendárium nejvýznamnějších akcí v oboru na rok 1981, 2 Zpravodaje pro dopisovatele, 2 dotazníky a 2 oběžníky slovesně folkloristické komise "Krátká sdělení".

6) Spolupráce s VTS

Národopisná společnost československá při ČSAV učinila ČS VTS iniciativní nabídku spolupráce v rámci založené komise pro etnografii dělnictva, zejména na úsecích dějin dělnického hnutí, sociologie dělnictva, evidence a ochrany památkově cenných starých průmyslových staveb atd. Iniciativa byla se strany ČS VTS uvítána a přijata s tím, že ČS VTS připravuje založení ústřední historické pracovní skupiny, na jejíž základně bude tato spolupráce realizována.

7) Spolupráce s vysokými školami

je zabezpečena funkčním propojením zástupců vědeckých pracovišť a vysokých škol v hlavním výboru i ostatních orgánech Národopisné společnosti československé při ČSAV a dosahuje dobrých výsledků hlavně spoluprací příslušných kateder při náboru posluchačů do řad kandidátů společnosti.

8) Práce kulturně politická

Přednášky

- březen 81' - "Lidové umění Jugoslávie" - dr. J. Staňková, CSc. a prof.dr. L.Baran, CSc.
- Národní muzeum
- duben 81' - "Slovenští cikáni" - dr.T.Haišman -
Národní muzeum
- květen 81' - "Domácká výroba v Praze" - dr. V. Scheufler, CSc. - Národní muzeum
- říjen 81' - "Změny v tradičním zemědělství v době národního obrození" - dr. V.Vondruška
- Národní muzeum
- prosinec 81' - "Úkoly národopisu v rámci vlastivědné práce na venkově" - dr. J.Vařeka, CSc.

- prosinec 81' - Západočeské muzeum Plzeň
- "České vánoce v minulosti" - dr. A. Flessingerová, CSc. - Národní muzeum

Exkurze

- červen 81' - "Za lidovou architekturou a muzejními sbírkami Podkrkonoší" - 1 den - provedl dr. J.Scheybal
květen 81' - Exkurze do keramické dílny Karla Hausera ve Valašském Meziříčí

Prohlídka výstavy s výkladem

- listopad 81' - "Hračky a hry" - výstavou v Národopisném muzeu nás provedla a odborný výklad podala prom.etn. H.Jetmarová

- 9) Spolupráce se Slovenskou národopisnou společností při SAV měla tradičně dobrou úroveň. Obě společnosti jsou vzájemně zastoupeny ve svých hlavních výborech, což zajišťuje plnou informaci o činnosti a problémech obou společností a pomáhá udržovat i osobní a přátelské vztahy. Výsledkem dobré spolupráce bylo uspořádání vědecké konference "Tradice a současnost".

Zpráva o činnosti NSČ při ČSAV v roce 1982

1) Činnost ústředí

Činnost NSČ při ČSAV se v uplynulém období řídila jednak úkoly vyplývajícími z usnesení valného shromáždění, jednak schváleným plánem činnosti a závěry XVI. sjezdu KSČ. Řídil ji hlavní výbor, který je ve funkci od r.1981.

Členská základna k 31.12.1982: 265 členů - z toho 8 domácích čestných členů, 5 zahraničních, 232 řádných členů a 20 kandidátů. Kromě toho eviduje společnost 262 dopisovatelů, kteří v podstatě suplují mimořádné nebo externí členy. Jako v předchozích letech i v uplynulém období spočívá hlavní váha činnosti v odborných komisích. Jejich zaměření a rozsah činnosti jsou různé a předsednictvo společnosti ponechává v zásadě předsedům komisí, aby orientovali práci a její intenzitu podle aktuálních potřeb svého oboru, popřípadě, aby ji koordinovali nebo setkání spojovali s dalšími odbornými orgány, např. subkomisemi MKKKB. Vedle 3 schůzí hlavního výboru a průběžných schůzek předsednictva bylo 29.11.1982 svoláno valné shromáždění Národopisné společnosti, jehož úkolem bylo mimo jiné schválení návrhu nových stanov NSČ. Valné shromáždění bylo uspořádáno v návaznosti na promítání etnografických filmů z archivu Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm.

2) Činnost poboček v Národopisné společnosti suplují odborné skupiny.

3) Činnost odborných skupin

Odborná skupina pro práci s dopisovateli (vede J. Vařeka) realizovala v r. 1982 rozvíjení iniciativy, metodické řízení, sledování, jakož i odborné využívání činnosti dopisovatelů, prostřednictvím těchto hlavních prostředků: tematických dotazníků, Zpravodajů pro dopisovatele, přijímáním a registrováním mimořádných literárních příspěvků a dokumentačního materiálu, informováním o národopisných akcích v celoštátním měřítku, přímým korespondenčním stykem s jednotlivými pisateli a metodickou instruktáží, konanou v r. 1982 v Brně. Nové dotazníky: malý dotazník č.39 "Společenské vztahy", zjišťující organizační a vedoucí úlohu mládeže včera i dnes při tradičních vesnických zábavách, dotazník č.40 "Životnost výročních zvyků", prošetřující pomocí vybraných dopisovatelů udržování, ubývání či úplný zánik kdysi živých tradičních zvyklostí v určitých krajích, a velký dotazník č.18 "Smrt, pohřeb - vzpomínkové slavnosti za mrtvé", jenž má doplnit již registrovanou soustavu zvyků, vztahujících se k nejdůležitějším mezníkům lidského života. Tento dotazník byl vzhledem ke svému zaměření zaslán jen dopisovatelům, kteří si jej výslovně vyžádali. Jeho soustředění přechází valnou většinou do roku 1983. Zjišťované skutečnosti mají značný sociologický i politický význam, neboť prokazují, jak i na venkově již ubývá někdejších předsudků a pověr, odporu vůči kremacím, jak se znenáhla uplatňují sbory pro občanské záležitosti ap. Provází jej i nečekaný zisk zajímavých národopisných materiálů, neboť dopisovatelé zasílají

staré smuteční písně, nápisy na hrobech, fotografie pohřbů v krojích aj.

Zpravodaje byly svépomocí vydány dva a přinesly jako obvykle medailóny zasloužilých dopisovatelů s ukázkami jejich literární tvorby. V tomto roce ing. Bohumila Metelky (nar.1907) z rodu sklenařických houslařů a písmáků, jenž se zajímá o zanikající řemesla se starými pracovními postupy, a rolníka Jana Blažka (nar.1899) z Veselé u Pelhřimova, který byl duší tamějšího divadelně-ochotnického ruchu. V dalším přinášely Zpravodaje potřebné pracovní pokyny a informace, osobní zprávy a registraci mimořádných příspěvků. Kalendárium národopisných akcí informuje nejen členy, ale i dopisovatele o národopisných podnicích v jejich vlastních krajích i jinde a je jim důkazem významu jejich dobrovolné práce. Podněty, připomínky a dotazy dopisovatelů, mnohdy nenápadně vepsané do dotazníků, v průvodních sděleních nebo v samostatných dopisech byly pozorně sledovány a zodpovídány individuálními dopisy vědeckého tajemníka. Společnost využívala pomoci dopisovatelů i jinak (např. dotazem, existují-li ještě v jejich okruhu lidé, kteří by dovedli plést z loubku; tyto "loubkaře" hledalo Ústředí lidové a umělecké výroby). Metodická instruktáž byla tentokráte uspořádána 18.12.1982 pro dopisovatele Jihomoravského kraje v Brně v přednáškové síni Technického muzea za účasti 20 dopisovatelů. Metodický referát přednesl věd. tajemník NSČ dr. Josef Vařeka, CSc., který zodpověděl dotazy a poskytl rady a informace. Přítomní dopisovatelé pak postupně vypovídali o svém životě a práci a vyměnili si své zkušenosti.

Lidové stavitelství (vede V. Frolec)

Práce komise pro lidovou architekturu probíhala v uplynulém roce v úzké spolupráci se subkomisí pro lidové stavitelství a bydlení československé sekce MKKKB. V květnu 1982 byl uspořádán pracovní seminář ve Strážnici, který se zabýval plánem činnosti na období 1982-1984. Hlavní akcí komise byl seminář, který členové komise připravili ve spolupráci s Etnografickým ústavem SNM v Martině v měsíci listopadu. Tématem jednání byly formy dělnického a řemeslnického obydlí na vesnici a malém městě. Materiály ze semináře budou souborně publikovány ve ZSNM-Etnografia.

Lidové výtvarné umění (vede R. Jeřábek)

Činnost komise spočívá především v pravidelném pořádání pracovních seminářů, vesměs ve spolupráci se subkomisí pro lidový výtvarný projev MKKKB, popřípadě s další organizací nebo institucí. Po předchozích zdařilých seminářích o sběratelství a sběratelích lidového umění (Olomouc), o lidové výšivce (Brno), o lidové keramice (Kroměříž) se konal v květnu 1982 dvoudenní seminář o lidové krajece v Hradci Králové. Jeho náplň tvořily referáty o tradiční i současné krajece a krajkářství a exkurze do krajkářských muzeí ve Vamberku a Doudlebech nad Orlicí a do družstva Vamberecká krajka. Materiály ze semináře doplněné výběrovou bibliografií lidové krajky a krajkářství v Československu vydal pro členy komise a další účastníky semináře ÚLUV.

Muzea v přírodě (vede J. Langer)

Komise v uplynulém období pokračovala v plnění plánovaných úkolů a její členové se aktivně podíleli na

realizační práci při tvorbě expozic v přírodě i na metodické práci. Organizační jádro komise se scházelo ke konzultačním poradám v průběhu celého roku: 18.8. a 22.-24.9.1982. Přínosem pro činnost členů bylo vydání příručky Národopisná muzea v přírodě, v níž jsou zveřejněny výsledky řešení úkolu SPZV VIII-4-8/1d "Národopisná muzea v přírodě-metodická a teoretická příprava a podklady k realizaci", které byly obhájeny 22.9.1980. Akcí celostátního charakteru byl seminář "Expozice v přírodě - vztahy exteriérové a interiérové složky", který se konal ve dnech 22.-24.9.1982 v Zuberce-Brestové ve spolupráci s několika slovenskými institucemi muzeí a památkové péče.

Lidové obyčeje (vede I. Heroldová)

Komise pracuje v úzké spolupráci s komisí pro obyčeje MKKKB. V uplynulém období došlo ke dvěma poradám v Senci a ve Strážnici. Prvá porada byla věnována otázkám klasifikace lidových obyčejů a stavu prací na bibliografii. Porada ve Strážnici se zabývala otázkami vydání bibliografie. Současně bylo využito přítomnosti maďarského etnografa k projednání spolupráce na mapování obchůzkových her.

Etnografie dělnictva (vede M. Moravcová)

Pracovní náplň komise se v roce 1982 přizpůsobila obdobně jako v roce předcházejícím státnímu plánu výzkumu českého dělnictva. Prvé studijní výsledky byly předneseny na kolokviu "Dělnictvo ve vztahu k ostatním sociálními vrstvám lokální společnosti". Plné znění referátů bylo vydáno ve Zpravodaji ÚEF pro rok 1982 č.5 pod názvem "Dělnictvo v lokální společnosti". Do tisku je připraven další svazek Etnografie dělnictva č.10, na němž se podíleli členové komise.

Slovesná folkloristika (vede D. Klímová)

V uplynulém období se předsedkyně komise věnovala přípravným pracím pro vypracování katalogu českých pohádek, o něž je mezi folkloristy značný zájem. V současné době je vypracována první část doplňku k Tilleho soupisu. Bylo rozmnoženo a rozesláno 1 číslo Oběžníku. K částečné integraci folkloristů přispěla Národopisná společnost i zařazením dvou folkloristických přednášek do svého přednáškového cyklu. Při této příležitosti byli získáni noví zájemci o činnost této komise z řad příbuzných oborů.

Hudební folkloristika (vede D. Holý)

V uplynulém období se členové komise zaměřili zejména na přípravu 12. celostátního etnomuzikologického semináře, který se uskutečnil 17.-19.5.1982 ve Valticích. Věnovali se zde těmto tematům: Regionální a lokální výzkumy hudebního a tanečního folklóru a Rozhlasová a televizní práce s folklórem. V těchto dnech dokončili redakci sborníku z tohoto semináře, v němž vyjde 22 příspěvků a který vydá Krajské kulturní středisko v Brně pod názvem "Lidový tanec, píseň a hudba v tradici a v současné praxi". Sborník má vyjít v prvním čtvrtletí 1983.

Propagační komise - viz bod 8 (vede J. Langhammerová)

4) Spolupráce se zahraničím

Nerealizovaly se žádné akce. Pokračuje členství v ICTM.

5) Ediční činnost

společnosti se v uplynulém roce rozvíjela formami osvědčenými v předchozích letech. Společnost vydala cyklostylovaný Zpravodaj pro členy a kandidáty

(zpráva z volebního valného shromáždění a jeho usnesení, výběr z edičního plánu nakladatelství ČSAV, publikace členů, osobní zprávy, nabídka nakladatelství BLOK, příspěvky do archívu z prací dopisovatelů), který nahrazuje chybějící časopis a slouží ke spojení s členskou základnou a k její informaci. S tímž zaměřením jsme rozeslali rozmnožený seznam členů společnosti a Kalendárium nejdůležitějších akcí v oboru na rok 1982. V průběhu roku jsme rozmnožili a rozeslali 3 dotazníky a 2 Zpravodaje pro dopisovatele. Pro slovesně-folkloristickou komisi byl rozmnožen a rozeslán 1 Oběžník. Znovuvydávání NVČ zatím není reálné.

7) Spolupráce s vysokými školami

NSČ při ČSAV dosahuje na tomto poli dobrých výsledků hlavně spoluprací příslušných kateder při nábore posluchačů do NSČ.

9) Práce kulturně politická

Přednášky

únor 82'	- "Lidová architektura v době národního obrození" - dr. Josef Vařeka, CSc.
březen 82'	- "Kolední obchůzky v období velikonoce" (s ukázkami tradiční výroby pomlázek - dr. Jiřina Langhammerová)
duben 82'	- "Folklór a literatura" - doc.dr. Oldřich sirovátka, CSc.
květen 82'	- "O indickém odívání" - dr. Hana Knížková, CSc.
říjen 82'	- "O folklórních tradicích českého národního obrození" - dr. Dagmar Klímová, CSc.
listopad 82'	- "Habánská keramika" - dr. Vladimír

Scheufler, CSc.

prosinec 82' - "NSČ při ČSAV a její dopisovatelé" -
dr. Josef Vařeka, CSc.

Promítání filmů s výkladem

leden 82' - "Francouzské národopisné dokumenty
etnografa a režiséra Jeana Rouché"
(k jeho životnímu jubileu) - prof.
dr. Ludvík Baran, DrSc.

listopad 82' - "Etnografické filmy z archivu Valaš-
ského muzea v přírodě v Rožnově pod
Radhoštěm" - dr. Jaroslav Štika, CSc.

Prohlídka výstavy s výkladem

prosinec 82' - "Tvořivé ruce" - prom.hist. Helena
Šenfěldová

Exkurze

září 82' - "Sušení ovoce na Slánsku" v Národopisném muzeu v Třebízi - prof. Jiří Trejbal

- 1) Spolupráce se Slovenskou národopisnou společností
má tradičně dobrou úroveň. Projevuje se jak vzájem-
ným zastoupením v hlavních výborech, tak účastí na
valných shromážděních.

Seznam členů a kandidátů NSČ při ČSAV ke dni 1.1.1983

Čestní členové domácí:

PhDr. Anna H o r á k o v á	036 00 Martin, Moyzeseva 5
Františka J a n d o v á	512 11 Vysoké nad Jizerou 251
Jiřina K r á l o v á	737 01 Český Těšín, Karvinská kolonie 13
Heřman L a n d s f e l d , zasl. umělec	696 62 Strážnice, Vinohradská 67
PhDr. Michal M a r k u š, CSc.	040 00 Košice, Letecká 10
prof. Karel P l i c k a , nár. umělec	160 00 Praha 6, Slunná 6
arch. Ladislav Š t ě p á n e k	120 00 Praha 2, Šmilovského 2
prof. Jiří T r e j b a l	506 01 Jičín, Pod Čeřovkou 630

Čestní členové zahraniční:

prof. dr. Branimir B r a t a n i ě	Zagreb 2, Filozofski fakultet, p.p.421, Jugoslávie
akademik Julian Vladimirovič B r o m l e j	Ústav etnografie N.N. Miklucho-Maklaja, ul. Tljanova 19, Moskva, SSSR
prof. dr. Milovan G a v a z z i	Zagreb, Ul. socijal. revolucije 62/III Jugoslávie

prof.dr.Pavol N e d o	Leipzig, Rapunzelweg 7, DDR-703
dr.Mihai P o p	București, Institutul de etnografie și folclor, Str. Nikos Beloiannis, Rumunsko

Řádní členové:

Adamcová Dagmar, dr.	182 00 Praha 8, Kurkova 1207
Balašová Dana, dr.	160 00 Praha 6, Národní obrany 36
Baran Ludvík, prof.dr. DrSc.	160 00 Praha 6, Čínská 23
Bařina Miloslav	509 01 Nová Paka, Protifašist.bojovníků 1197
Bayer Vlastimil, prom. etn.	101 00 Praha 10, Bulharská 37
Bečák Jan Rudolf, ing.	783 72 Velký Týnec 116
Beneš Bohuslav, doc.dr. CSc.	602 00 Brno, Zemědělská 19
Beneš Josef, dr. CSc.	160 00 Praha 6, Na pískách 86
Bělík Vratislav	692 01 Mikulov, Dům pečovatelské služby, nám.J.Fučíka
Bočková Helena, dr.	613 00 Brno, Jugoslávská 84
Brandstetrová Marie	756 61 Rožnov p.R., Bučiska 542
Brouček Stanislav, dr.CSc.	400 00 Ústí n.Lab., Vinařská 472/20
Bureš Pavel, dr.	140 00 Praha 4, Kremnická 3026
Burešová Zdena, dr.	140 00 Praha 4, Kremnická 3026
Buzek Ladislav	755 01 Vsetín, Jabloňová 1048

Cicvárek Jiří, dr.	602 00	Brno, Příční 4
Cichrová Kateřina, prom.etn.	370 06	Č.Budějovice, tř. Nár. odboje 1
Česneková Miroslava	180 00	Praha 8, V zahradách 18
Davidová Eva, dr.	381 01	Český Krumlov, Parkán 113
Decker Jindřich, dr.	130 00	Praha 3, Táboritská 13 /1083
Dobrovolný František, dr.	628 00	Brno, Staré zámky 4
Dušek Antonín, dr.	130 00	Praha 3, Květná 14
Dvořák Karel, prof.dr. CSc.	140 00	Praha 4, Pod Lázní 11
Dvořáková Hana, prom.hist.	623 00	Brno, Prokofjevova 4
Farkačová Iva, prom.etn.	602 00	Brno, Starobrněnská 7
Finková Dagmar, prom.hist.	145 00	Praha 4, Jihlavská 523
Fojtík Karel, doc.dr.CSc.	664 62	Hrušovany u Brna, Tyr- šova 241
Frolec Václav, doc.dr.CSc.	638 00	Brno, Arbesova 8
Gelnar Jaromír, dr.CSc	716 01	Havířov-Podlesí, Že- livského 3
Grycová Vladimíra, dr.	160 00	Praha 6, Zelená 36
Haišman Tomáš, dr.	142 00	Praha 4, Písnická 763
Hank Vilém, arch.	600 00	Brno, Pekařská 48
Hasalová Věra, dr.CSc.	180 00	Praha 8, Střekovská 95
Havlíková Cecilie, dr.CSc.	600 00	Brno, Šmejkalova 82
Herold Erich, dr.	110 00	Praha 1, Havelská 23
Heroldová Iva, dr.CSc.	120 00	Praha 2, Londýnská 35
Hlavsová Jaroslava, dr.CSc.	150 00	Praha 5, U hrušky 10
Holý Dušan, doc.dr.CSc.	602 00	Brno, Orlí 16
Horálková Zdenka, dr.CSc.	150 00	Praha 5, Děvínská 5
Hrabalová Olga, dr.	602 00	Brno, Hilleho 5
Hrbková Růžena	770 00	Olomouc, Slovenská 2

Hrníčko Václav, dr.	252 64 Velké Přílepy, Okoř 13
Hrušková Věra	250 73 Přebetice 137-Topolo- vá
Hřebačka Ladislav, prom. etn.	140 00 Praha 4, Stallichova 936
Hubíková Hana, prom. etn.	602 00 Brno, Ant. Slavíka 9
Hynková Hana, dr. CSc.	120 00 Praha 2, Budečská 19
Chvátalová Mlanka, dr.	198 00 Praha 9, Lehovec 903/B
Janáčková Irena, dr.	149 99 Praha 4, Kvasicova 1474
Jaroš Jiří, dr.	664 01 Bílovice n. Sv., Tábo- ritská 444
Jelínková Eva, prom. ent.	741 01 Nový Jičín, Dvořákova 39
Jelínková Zdenka	613 00 Brno, Fügnerova 25
Jerová Olga, dr.	621 00 Brno, Letovická 8
Jeřábek Richard, prof. dr. CSc.	613 00 Brno, Antala Staška 6
Jeřábková Alena, dr.	613 00 Brno, Antala Staška 6
Jetmarová Hana, prom. etn.	110 00 Praha 1, Vítězného února 57
Jiřikovská Vanda, dr. CSc.	273 75 Třebíz, Národopisné mu- zeum
Johnová Helena, dr. CSc.	160 00 Praha 6, Duchoslávka 8
Junková Jitka, PhDr. MUDr.	170 00 Praha 7, Letohradská 38
Kadeřábková Jaroslava dr. CSc.	160 00 Praha 6, Na Kodymce 11
Kandert Josef, dr. CSc.	101 00 Praha 10, Hviezdosla- vova 29
Klevetová Vladimíra, dr.	142 00 Praha 4, Nad lesním divadlem 1354
Klímová Dagmar, dr. CSc.	120 00 Praha 2, Uruguayská 10
Košťál Arnošt, hud. sklad.	147 00 Praha 4, Na podkovce 5

Kovářová Marie	256 01 Benešov, Rudé armády 1782
Kovářů Věra, dr.	618 00 Brno, Charbulova 24
Krist Jan, prom. etn.	696 05 Milotice 119
Kristen Vladimír, dr. CSc.	190 00 Praha 9, Rumburská 8
Krupková Jaroslava, dr. CSc.	110 00 Praha 1, Příčná 1
Křížková Rostislava, dr.	100 00 Praha 10, V Rybníčkách 1852
Křovák Miroslav, dr.	120 00 Praha 2, Lužická 23
Kubeša Arnošt, dr.	757 00 Valašské Meziříčí, Smetanova 28
Kumperová Iva, prom. etn.	345 31 Babylon 61
Kunz Ludvík, doc. dr. CSc.	664 51 Šlapanice u Brna, Tyr- šova 1179
Kufrůrst Pavel, dr. CSc.	600 00 Brno, Žižkova 4
Langer Jiří, prom. hist. CSc.	756 61 Rožnov p. R., 5. května 1551
Langhammerová Jiřina, dr.	190 00 Praha 9, Prosecká 676
Látalová Jelena, dr.	252 28 Černošice, Vrážská 332
Laudová Hannah, dr. CSc.	149 00 Praha 4, Tererova 1358
Lomová Jana, prom. etn.	160 00 Praha 6, Střešovická 600/30
Lososová Eva, prom. fil.	180 00 Praha 8, Střekovská 1345
Ludvíková Miroslava, dr. CSc.	639 00 Brno, Polní 17
Máčel Otakar, ing. arch.	616 00 Brno, Krondlova 24
Maderová Marie	318 12 Plzeň, Vojanova 15
Maděrič Jan	686 01 Uherské Hradiště, Re- voluční 728
Marhoulová Zuzana, prom. etn.	763 26 Luhačovice, Jurkovičo- va 210
Markl Jaroslav, dr. CSc.	120 00 Praha 2, Balbínova 4

Marková Zdenka	592 31 Nové Město na Mor., Nečasova 318
Matějová Vlasta, dr. CSc.	170 00 Praha 7, U Uranie 12
Melkus Ilja, prom. hist.	680 01 Boskovice, Hradní 6
Melmuková Eva, dr.	162 00 Praha 6, Střešovická 50
Melzer Miloš, dr.	787 01 Šumperk, Čajkovského 26
Minaříková Běla, dr.	658 65 Brno, ÚLUV, Husova 14
Mišurec Zdeněk, dr.	100 00 Praha 10, Nedvězská 13
Mlýnková Anna, prom. hist.	696 62 Strážnice, Kovářská 1526
Moravcová Miriam dr. CSc.	170 00 Praha 7, Dimitrovovo nám. 30
Morávková Marie, dr.	100 00 Praha 10, Nedvězská 2235
Mudra Miroslav, dr.	169 00 Praha 6, Nad Kajetán- kou 28
Mudrová Hana, dr.	169 00 Praha 6, Nad Kajetán- kou 28
Müllerová Helena	603 00 Brno, Havlíčkova 37
Nálepková-Hrnečková Taťjana, dr.	294 74 Předměřice nad Jizerou 211
Náplavová Marie, prom. his.	68742 Osvětimany 301
Navrátilová Alexandra, dr. CSc.	615 00 Brno, Skorkovského 80 CSc.
Nosková Helena, dr. CSc.	190 00 Praha 9, Prosecká 52/ 71
Noušová Jitka, dr.	701 00 Ostrava, Jurečkova 12
Nováková Milada, dr.	160 00 Praha 6, Na břevnovské pláni 1
Olivová Věra, doc. dr. CSc.	160 00 Praha 6, Na Míčánce 18
Ondrušová Vlasta, prom. his.	696 72 Lipov 14

Orel Jaroslav, dr.	621 00 Brno, Vránova 76
Pajer Jiří, dr.	696 62 Strážnice, B.Hrejsové 1252
Palátová Dagmar, dr.	160 00 Praha 6, Alej českých exulantů 10
Papík Miloslav, dr.	182 00 Praha 8, Čimická 72
Pargač Jan, dr.CSc.	194 00 Praha 9, Prosecká 71/ 52
Pavelčík Jan, dr.CSc.	688 00 Uherský Brod, Seicher- tova 312
Pavelčík Jiří, dr.CSc.	746 01 Opava, nám.P.Bezruč 1
Pitterová Anna, dr.CSc.	160 00 Praha 6, Raisova 2
Plessingerová Alena, dr. CSc.	162 00 Praha 6, Na dračkách 9
Pletka Václav, doc.dr.CSc.	199 00 Praha 9, Tvrdého 291
Podešvová Hana, dr.CSc.	708 00 Ostrava, l.čs.arm.sbo- ru 1372
Popelka Pavel, dr.	687 65 Strání 906
Pospíšilová Jana, dr.	602 00 Brno, Heinrichova 37
Procházka Lubomír, dr.	100 00 Praha 10, nám. Kubán- ské revoluce 24
Prokopec Miroslav, dr.CSc.	100 00 Praha 10, Narcisová 2850
Pulec Miloš, dr.	130 00 Praha 3, Blodkova 4
Režný Josef	386 01 Strakonice, Chelčického 120
Robek Antonín, prof.dr. DrSc.	120 00 Praha 2, ÚEF ČSAV, La- zarská 8
Rokyta Hugo, prof.dr.CSc.	150 00 Praha 5, Kirova 27
Růžička Oldřich Miloš, dr.	348 07 Staré Sedliště, Nové Sedliště 65
Rychlík Jan	170 00 Praha 7, Dobrovského 40

Satke Antonín, dr. CSc.	749 01 Opava, Solná 11
Severín Karel, dr.	628 00 Brno, Noskova 1
Scheufler Vladimír, dr. CSc.	100 00 Praha 10, Na hroudě 11
Scheuflerová Jaroslava, dr.	100 00 Praha 10, Na hroudě 11
Scheybal Josef, dr.	466 01 Jablonec n. Nis., Kostelní 6
Scheybalová Jana, dr.	466 01 Jablonec n. Nis., Kostelní 6
Sirovátka Oldřich, doc. dr. CSc.	615 00 Brno, Vinařického 54
Skalníková Olga, dr. CSc.	160 00 Praha 6, Obránců míru 119
Skružný Ludvík, dr.	250 86 Praha 9, Blešnovská 205
Snášil Robert, dr.	686 00 Uherské Hradiště, 28. října 986
Sojková Jana, dr.	468 48 Píchnovice 306
Sokolová Gabriela, dr. CSc.	746 00 Opava, Mendlova 15
Souček Jan, dr.	696 62 Strážnice-zámek, ÚLU
Soukup Lubomír	370 01 Č. Budějovice, Lidická 50
Spilka Josef, dr.	160 00 Praha 6, Pohraniční stráž 5/273
Staňková Jitka, dr. CSc.	160 00 Praha 6, Čínská 23
Stříbrný Pavel	351 01 Františkovy Lázně, Kollárova 7
Stuchlý Václav, dr.	737 01 Český Těšín, Gottwaldova 11
Suk Richard, dr. CSc.	140 00 Praha 4, Bítovská 1213
Suková Vlasta, dr.	140 00 Praha 4, Bítovská 1213
Svoboda S. F., dr.	130 00 Praha 3, Boleslavská 16
Svobodová Jiřina, dr. CSc.	147 00 Praha 4, Sinkulova 14

Svobodová Vlasta, dr.CSc.	602	00	Brno, Šumavská 36
Synek František, prom.hist.	696	04	Svatobořice-Místřín 877
Šalanda Bohuslav, dr.CSc.	533	04	Sezemice 132
Šatava Leoš, dr.	145	00	Praha 4, Třeboňská 3
Šenfeldová Helena, prom. hist.	190	00	Praha 9, Spojovací 22
Škabrada Jiří, ing.arch. CSc.	160	00	Praha 6, Šestidomí 6
Šolc Václav, dr.CSc.	140	00	Praha 4, Pravá 19
Šolcová Libuše, prom.hist.	514	01	Jilemnice, Dolení 20
Šotolová Marie, prom.etn.	370	01	Č.Budějovice, Hradební 11
Šrámková Marta, dr.	616	00	Brno, M.Steyskalové 70
Štěpánová Irena, dr.CSc.	150	00	Praha 5, Zborovská 32
Šťastná Jarmila, dr.CSc.	120	00	Praha 2, Mánesova 50
Šťovíček Jan, dr.	252	18	Ptice 115, p.Úhonice
Štika Jaroslav, dr.CSc.	765	61	Rožnov p.R., Letenská 194
Šulcová Milada, dr.	108	00	Praha 10, Káranská 511
Švecová Soňa, dr.CSc.	147	00	Praha 4, Na vrstvách 970
Tarcalová Ludmila, dr.	686	00	Uherské Hradiště, Sta- rá Tenice 1131
Tausch Jaromír, dr.	588	51	Batelov 181
Tempír Zdeněk, ing.CSc.	160	00	Praha 6, Slov.nár.pov- stání 9
Thořová Věra, dr.CSc.	169	00	Praha 6, Na Petynce 52
Todorovová Jiřina, dr.	120	00	Praha 2, Trojická 9
Tonerová Marta, dr.	600	00	Brno, Antonínská 20
Traxler Jiří, hud.sklad.	120	00	Praha 2, Polská 28
Trkovská Věra, dr.	160	00	Praha 6, Thälmannova 20

Turková Miloslava, dr. CSc.	250 88	Čelákovice, Sv. Čecha 1607
Turnský Marek, dr.	100 00	Praha 10, Nedvězská 2234
Ulčová Marie, dr.	315 03	Plzeň, Okružní 16
Urbachová Eva	755 01	Vsetín, Luh 1197
Urban Zdeněk, prof. dr. CSc.	160 00	Praha 6, Pohraniční stráže 44
Vachová Zdena, dr.	746 01	Opava, Jurečkova 11
Vajdiš Jaroslav, arch.	198 00	Praha 9, Stružky 1
Valášková Naďa, dr.	160 00	Praha 6, Na valech 24
Válka Miroslav, dr.	767 01	Kroměříž, Tovačovského 3167
Vaněčková Zdenka, dr.	130 00	Praha 3, Přemyslovská 40
Vařeka Josef, dr. CSc.	162 00	Praha 6, Na dračkách 9
Večerková Eva, dr.	611 00	Brno, nám. Konečného 1
Večeřová Věra	592 31	Nové Město n. Met., Sportovní 579
Veselská Jiřina	738 01	Frýdek-Místek, Na Vese- lí 781
Vlach Jaroslav	758 01	Šternberk, Strmá 14
Volbrachtová Libuše, dr. CSc.	110 00	Praha 1, Řetězová 6
Vondruška Vlastimil, dr.	146 00	Praha 4, Vikova 1143
Vondrušková Alena, dr.	146 00	Praha 4, Vikova 1143
Volfová Jana, prom. hist.	755 01	Vsetín, Ohrada 1873
Voříšková Alena, prom. etn.	149 00	Praha 4, Hyblerové 531
Waage Jiří, arch.	130 00	Praha 3, Hollarovo nám. 3
Wolfová Eva, dr.	150 00	Praha 5, V Cibulkách 5
Zastávková Jaroslava, dr.	128 00	Praha 2, Sekaninova 8
Zelený Mníslav, ing.	130 00	Praha 3, Čapajevovo n. 7

Zýková Božena, dr. 339 01 Klatovy, Rozvoj 106/V
Židlická Alice, dr. 500 02 Hradec Králové, Davidova 1310

Noví členové:

Benedikt Jan, prom. hist. 339 01 Klatovy, Reinsbergova 222/IV
Čumpelíková Barbora, dr. 170 00 Praha 7, Obránců míru 68
Daneš Ivan, prom. etn. 142 00 Praha 4, Vavřenova 1169
Havránek Jan, doc. dr. CSc. 160 00 Praha 6, Na Pahoubce 6
Poláčková Zuzana, dr. 612 00 Brno, Malátova 16
Jindrová Marie, prom. etn. 120 00 Praha 2, Francouzská 12
Kalinová Alena, dr. 679 03 Olomučany 171
Kašpar Oldřich, dr. CSc. 150 00 Praha 5, S.M.Kirova 37
Klapková Svatava, prom. etn. 517 54 Vamberk, Struha 811
Kostřicová Ilona, dr. 396 01 Humpolec, Lužická 1327
Kořalka Jiří, dr. CSc. 142 00 Praha 4, V Štíhlách 1311
Kramolišová Anna, prom. hist. 756 61 Rožnov p.R., Čechova 509
Kroupová Libuše, prom. etn. 250 85 Praha 9-Újezd nad Lesy, Borovská 1050
Kučerová Judita 686 01 Uher. Hradiště, Malinovského 1133
Křížová Alena, dr. 613 00 Brno, Antala Staška 6
Ledvinka František, dr. 400 07 Ústí n. Lab., Marie Vobecké 21
Noháčová-Slepičková Jarmila, dr. 147 00 Praha 4, Údolní 47
Ochrymčuková Irena 666 01 Tišnov, Trmačov 130

Pechová-Čepeláková Jarmila, dr. Podoba Juraj, dr.	628 00 Brno, K.Pfeiferové 34 801 00 Bratislava, Belehrad- ská 6
Popelová Hana, dr.	162 00 Praha 6, Kratochvílo- vá 1748
Rybníkářová Hana	688 01 Uherský Brod, Šumická 1446
Secká Milena, dr.	140 00 Praha 4, Plamínkové 5
Sochorová Ludmila, dr.	140 18 Praha 4, Zárubova 512
Šepláková Věra, dr.	638 00 Brno, Brechtova 9
Špecián Miroslav, prom. etn.	386 01 Strakonice, Dimitrovo- va 77
Tišliarová Daniela	162 00 Praha 6, U druhé bate- rie 3
Tomandl Miloš, dr.	110 00 Praha 1, Celetná 20, Katedra etnografie a folklo- ristiky UK
Vlček Antonín, dr.	160 00 Praha 6, Dejvická 38
Bejček Eduard, dr.CSc.	26102 Příbram VII, Pod haldou 449
Botu Antula, prom.etn.	130 00 Praha 3, Biskupcova 7
Kopřivová Violeta, dr.	182 00 Praha 8, Ouholická 442
Krba Jan, dr.	757 00 Valašské Meziříčí, Havlíčková 869
Kunzová Eva, prom.etn.	737 01 Český Těšín, Ostravská 12

Mimořádní členové:

Kubů Pavel	170 00 Praha 7, Veverkova 4
------------	-----------------------------

Kandidáti:

Gorlová Anežka, zasl.prac.	273 09 Kladno-Švermov, B. kultury	Kouba 1180
----------------------------	--------------------------------------	------------

Habán Vilém, prom. pedagog	320 13	Plzeň, tř. 1. máje 55
Hermanová Ludmila	687 37	Polešovice 497
Hlava Rudolf	513 01	Semily, Wolkrova 467
Hrušková-Slavíková Helena, akad. malířka	150 00	Praha 5, Vltavská 2
Kleprlík Vladislav, prof.	190 00	Praha 9, Koberkova 8
Knopp Václav, dr.	400 01	Ústí n. Lab., Leninova 121
Kofroň Stanislav	26102	Příbram VIII/111
Lanštják Pavel Kristián	130 00	Praha 3, Prokopova 4
Maňák Antonín	696 62	Strážnice-zámek, ÚLU
Macková Marcela	370 01	Č. Budějovice, Dukelská 34
Prevorová Libuše	160 00	Praha 6, Na dračkách 20
Rychlík Jiří Alois	763 12	Vizovice, Slušovská 440
Smýkal Jaromír	760 00	Gottwaldov, Zálešní 2629
Šimová Olga	100 00	Praha 10, Novorosijská 18
Tesař František, děkan	251 61	Uhříněves, nám. Míru 21
Vašut Stanislav, prof.	757 01	Valašské Meziříčí, Smetanova 27
Votroubková Iva	350 01	Cheb, nám. Krále Jiřího z Poděbrad 43

VZPOMÍNÁME TĚCH, KTERÍ ODEŠLI

PhDr. Karel Černohorský - čestný člen NSČ (+ 1982)

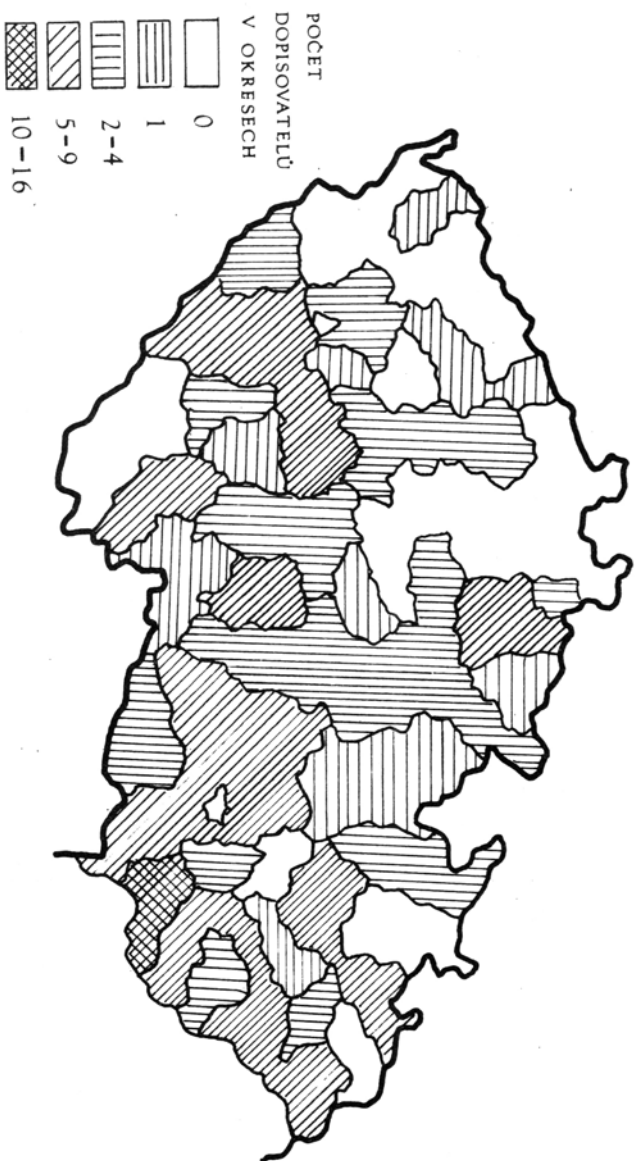
PhDr. Jaroslav Šťastný, CSc. (+ 1982)

PhDr. Vítězslav Volavý - zasl. umělec (+ 1983)

JUBILANTI V ROCE 1984

Národní umělec prof.Karel Plicka	14.10.1894
dr.Josef Spilka	7. 3.1899
Růžena Hrbková	24. 4.1904
prof.Vladislav Kleprlík	11. 4.1904
prom.ped.Vilém Habán	13. 5.1914
doc.dr.Ludvík Kunz,CSc.	26. 8.1914
dr.Václav Stuchlý	28. 9.1914
Stanislav Kofroň	19. 7.1919
doc.dr.Václav Pletka, CSc.	22. 2.1919
dr.Jiřina Svobodová, CSc.	19.12.1919
dr.Václav Šolc, CSc.	27. 9.1919
arch.Jiří Waage	28. 4.1919
akad.mal.Helena Hrušková-Slavíková	24. 4.1924
dr.Dagmar Palátová	27. 7.1924
Josef Režný	2. 2.1924
dr.Jitka Staňková, CSc.	10. 4.1924
Eva Urbachová	2. 9.1924
doc.dr.Václav Frolec, CSc.	27. 9.1934
dr.Jaroslava Hlavsová, CSc.	16. 6.1934
dr.Alena Jeřábková	23. 3.1934
dr.Jiří Pavelčík, CSc.	11. 3.1934

HUSTOTA SÍŤE DOPISOVATELŮ NSČ V ČR

Существовавший до 1974 г. Чехословацкий этнографический вестник вновь появляется в свет в серии публикаций Чехословацкого этнографического общества. Журнал будет издаваться по возможности раз в год. Настоящее издание является продолжением ранее существовавшего журнала не только по своему названию, но и по содержанию, посвященному научным статьям, информации и сообщениям из научной жизни.

Das Tschechoslowakische volkskundliche Bulletin setzt nach einer Zeitspanne (der letzte Jahrgang erschien 1974) im Rahmen der Editionsreihe der Tschechoslowakischen Gesellschaft für Volkskunde wieder fort. Nach Möglichkeit wird es ungefähr einmal im Jahr erscheinen. Es knüpft an die vorhergehenden Bulletins sowohl mit seinem Titel, als auch mit seinem Inhalt an, der den wissenschaftlichen Problemen, Informationen und Nachrichten aus der wissenschaftlichen Welt gewidmet ist.

Le Bulletin d'Ethnographie tchécoslovaque reprend, après une certaine interruption (le dernier volume date de 1974), sa publication dans la collection publiée par la Société d'Ethnographie tchécoslovaque. Il paraîtra en principe à raison d'un numéro par an. Il renoue avec le Bulletin précédent non seulement par son titre, mais aussi par son intérêt scientifique qui sera orienté sur les problèmes spéciaux aussi bien que sur les renseignements et les nouvelles du monde de l'ethnographie.

After a short break (the last volume appeared in 1974) the Czechoslovak Ethnographical Bulletin continues its publication as part of a series issued by the Czechoslovak Ethnographical Society. If possible, it will appear once a year. The continuation of the Bulletin is apparent both from its title and its contents; it will bring studies and news concerning ethnography.